

Defensienota 2018: eerste stap naar innovatieve, toekomstbestendige marine?

ACTUEEL

Visie KVMO op
Defensienota 2018

HISTORIE

10 jaar Nederlandse
deelname aan
antipiraterijmissies

COLUMN

Boeke over dapperheid
en zelfopoffering

inhoud

Ook in dit Marineblad : Beschrijvingsbrief 2018

COLUMNS

- 3 **VOORZITTER KVMO**
- 8 **JONATHAN HOLSLAG**
- 15 **SERGEI BOEKE**

ACTUEEL / KENNIS

- 4 **DEFENSIENTOTA 2018: SNEL
BEGINNEN MET OPBOUWEN**
Marc de Natris
- 9 **PIRATERIJBESTRIJDING
BIJ SOMALIË**
Harold Liebrege
- 24 **10 JAAR
ANTIPIRATERIJMISSIES**
Tessa Mulders

MENSEN

- VIEREN VAN DE VRIJHEID**
- 16 **INNAME VAN DEN
BRIEL ANNO 2018**
Jan Hoffmann
- 18 **EEN ADELBORST IN
VERZET**
Tessa Mulders
- 21 **VANUIT HET
BUITENLAND**
Frank van Es
- 31 **IN MEMORIAM**

VASTE RUBRIEKEN

- 7 **CARTOON**
- 14 **BOEKEN**
- 30 **KVMO ZAKEN**
- 31 **ACTIVITEITEN
AFDELINGEN**

www.kvmo.nl

**Marineblad is een uitgave van
de Koninklijke Vereniging
van Marineofficieren**

ISSN: 0025-3340

Hoofredactie:
KLTZ ing. M.E.M. de Natris
mw. drs. M.L.G. Lijmbach

Eindredactie
mw. drs. M.L.G. Lijmbach

Artikelencommissie
drs. A.A. Bon, LTZ1 (TD) ing. J.M.T. Bongartz,
KLTZ (LD) mr.dr. M.D. Fink, LTZ1 (LD) C.F.L.
Ghijsen, KLTZ (TD) F.G. Marx MSc., B. Naafs,
LTZ1 (TD) dr. ir. W.L. van Norden, dr. A.J. van der
Peet, LTZ1 drs. R.M. de Ruiter, LTKOLMARNIS
R.A.J. de Wit

Medewerkers:
mw. drs. Z. Borgeld-Guman, mr. S. Boeke,
dr. J. Holslag, KLTZ (TD) H. Boomstra (cartoon),
MCD (foto's, tenzij anders vermeld)

Adres redactie
Wassenaarseweg 2
2596 CH Den Haag
Tel. 070-383 95 04
marineblad@kvmo.nl
www.kvmo.nl

Vormgeving
Frank de Wit
Tel. 038-455 17 54

Drukwerk
Wilco Art Books
Vanadiumweg 8
3812 PZ Amersfoort

Advertenties
070-383 95 04

Abonnementen
Voor leden van de KVMO is het Marineblad
gratis. Informatie over het lidmaatschap van de
KVMO staat op: www.kvmo.nl onder 'FAQ'.
Niet-leden betalen € 49,50 (NL) of € 69,50
(buitenland) per jaar.

Copyright Marineblad
Overname van artikelen is enkel toegestaan na
schriftelijke toestemming van de redactie en
onder uitdrukkelijke vermelding van de bron.
Artikelen in het Marineblad vertolken niet
noodzakelijk de visie van het hoofdbestuur van
de Koninklijke Vereniging van Marineofficieren
of van de redactie. De inhoud van artikelen blijft
geheel voor verantwoording van de auteur(s).
Richtlijnen voor het schrijven en aanleveren van
artikelen zijn in te zien op www.kvmo.nl onder
'Marineblad'.

Adreswijziging
Zo tijdig mogelijk schriftelijk doorgeven aan:
Secretariaat KVMO
Antwoordnummer 93244
2509 WB Den Haag
(geen postzegel nodig)
of info@kvmo.nl

Foto cover: Artist impressions van
vervangingsprojecten voor de Koninklijke Marine.
(Ministerie van Defensie/DMO)

column

Eind maart werd de Defensienota 2018 gepresenteerd. De minister schrijft in haar voorwoord dat na decennia van bezuinigen er weer toekomstperspectief voor Defensie is. In de nota worden de lange lijnen naar de toekomst uitgezet. Het is voor de Koninklijke Marine en haar personeel goed om te lezen dat de vervanging

van onze twee M-fregatten, vier onderzeeboten, de Mijnenbestrijdingscapaciteit en onze nieuwe 'tanker' eindelijk in gang wordt gezet. Het geeft duidelijkheid aan het personeel: er wordt weer in onze Koninklijke Marine geïnvesteerd. Een belangrijk signaal, in het kader van het werven en behouden van het marinepersoneel. Dit is hard nodig, aangezien de uitstroom van het militaire personeel door blijft gaan. Ook in 2017 is het niet gelukt om te uitstroom te beteugelen, met als gevolg dat begin dit jaar de militaire bezettingsgraad is gedaald richting de 85%. Er moet dus echt iets gebeuren om de neerwaartse spiraal tegen te gaan. Deze neerwaartse spiraal heeft voor het Korps Mariniers een extra dimensie vanwege de dreigende verhuizing van de marinierskazerne naar Vlissingen: met

pijn in hun hart verklaren mariniers, en hun thuisfront, liever het Korps verlaten dan naar Zeeland te moeten verhuizen.

De bewindsvrouwen hebben in de Defensienota terecht voor het personeel gekozen. Dit schept echter ook verwachtingen: stel de mariniers en hun thuisfront centraal en draai het besluit om de kazerne van Doorn naar Vlissingen te verplaatsen terug. Dit is in het belang van de marinier, van zijn thuisfront en van het Korps als geheel.

Hetzelfde geldt voor de arbeidsvoorwaarden. Op het moment van schrijven van dit voorwoord zijn de arbeidsvoorwaardenonderhandelingen nog steeds niet gestart, ondanks de toezegging van minister Dijkhof op 12 oktober jl. dat we op 13 oktober zouden gaan beginnen. De tijd begint te dringen. In het laatste arbeidsvoorwaardenakkoord hebben we afgesproken dat we voor 1 oktober 2018 overeenstemming moeten hebben over een nieuw Defensie specifiek pensioenstelsel. Overeenstemming behoort alleen tot de mogelijkheden als de militair duidelijkheid heeft wat het voor hem/haar betekent. Wordt dit een goed pensioenstelsel voor zowel jong als oud, voor de matroos en de officier? De komende maanden zal duidelijk worden wat de werkelijke intenties van Defensie zijn voor haar loyale personeel: 'oude wijn in nieuwe zakken' of een echte omslag in het denken, met een bijkomstig positief effect op het behoud van het personeel.

In de Defensienota schuift het kabinet de kwantitatieve versterking van de slagkracht, de uitbreiding van de gevechtseenheden en de groei naar 2% BBP conform de NAVO-doelstelling op de lange baan: 'Een mogelijke vervolgstap tijdens deze kabinetsperiode wordt integraal, op de daartoe geëigende momenten bekeken in het licht van de ontwikkeling van de veiligheidssituatie, de rijksbrede prioriteiten en binnen de afgesproken budgettaire kaders'. De minister straalt intussen uit dat de nota in 2020 in een voor Defensie positieve zin zal worden bijgesteld. Kennelijk is als het gaat om de Defensienota voor de één het glas halfvol en voor de ander halfleeg. Over 2 jaar zal blijken of het kabinet het glas weer leeg laat lopen of gaat bijvullen.

De KVMO maakt deel uit van de

weblog voorzitter
www.kvmo.nl

@voorzitter_kvmo

Defensienota 2018: snel beginnen met opbouwen

Eind maart presenteerde minister van Defensie Bijleveld de *Defensienota 2018, Investeren in onze mensen, slagkracht en zichtbaarheid* (hierna genoemd de Defensienota). In de nota worden de herstelmaatregelen op zowel het personele als materiële vlak beschreven.

In haar voorwoord bij de nota schrijft de minister: 'We willen transparant en betrouwbaar zijn in wat we doen en wat we bereiken. We willen een aantrekkelijke en betrouwbare werkgever zijn. En we werken aan een stevige verankering van Defensie in de samenleving. En we zijn bovenal realistisch; we zetten met de extra investeringen een goede stap voorwaarts. Een stap die naar onze overtuiging ook snel zichtbaar moet worden, maar we realiseren ons tegelijkertijd dat opbouwen tijd zal kosten'.

Het zijn mooie woorden, die hopelijk snel in daden worden omgezet. Na jaren van 'kommer en kwel' heeft het defensiepersoneel dit meer dan verdiend. In dit artikel neem ik de personele en materiële intenties uit de Defensienota onder de loep.

Defensiebegroting

In de nota is een investeringsprogramma voor de komende 15 jaar opgenomen. Dit overzicht is gebaseerd op de defensiebegroting 2017, waarin een structurele verhoging van 1,5 miljard euro, die in 2021 zal worden bereikt, is afgesproken. In de nota staat dat het kabinet Rutte III in 2020 de nota gaat herijken. De extra gelden voor veiligheid die voorafgaande aan de Voorjaarsnota 2018 zijn aangekondigd gaan dus aan Defensie voorbij.

Dit heeft tot gevolg dat de komende jaren het percentage van het Bruto Binnenlands Product (BBP) dat het kabinet uitgeeft aan Defensie, in tegenstelling tot de NAVO-afpraak die in Wales is gemaakt, niet zal groeien richting

'Een punt van zorg is wel dat niet duidelijk is welke budgetten er beschikbaar zijn voor deze vervangingsprojecten'

2% maar, als gevolg van de economische voorspoed in Nederland, eerder zal afnemen richting 1%. Economische voorspoed brengt immers een stijging van het BBP met zich mee.

Verschillende NAVO-ministers hebben op 14 en 15 februari jl. in Brussel hun zorgen over de Nederlandse krijgsmacht en de slagkracht ervan geuit. 'Het kabinet neemt deze zorgen serieus', aldus de Defensienota. Is dat zo? Vooralsnog wordt er alleen oud materieel vervangen en zijn investeringen in extra slagkracht niet in het Investeringsprogramma opgenomen. De rekening wordt wederom, net als die van eerdere niet gedane investeringen, doorgeschoven naar de toekomst. In 2020 zal bekeken worden of, '...in het licht van de

ontwikkeling van de veiligheidssituatie, de rijksbrede prioriteiten en binnen de afgesproken budgettaire kaders' er extra in de slagkracht van Defensie zal worden geïnvesteerd'. Nogal zuinig geformuleerd, vindt u niet? Hopelijk zijn in het verleden behaalde (bezuinigings) resultaten geen garantie voor de toekomst.

Materieel

Vlak na het verschijnen van de Defensienota zei minister Bijleveld in een artikel in het Algemeen Dagblad: 'We gaan niet oplappen, maar vernieuwen'. De KVMO constateert dat dit maar ten dele het geval is. De komende jaren wordt er niet in extra slagkracht geïnvesteerd, niet bij de Koninklijke Marine en niet bij de andere operationele commando's. De huidige (vredes) krijgsmacht wordt gemoderniseerd en daar waar nodig hersteld.

Vervanging. In de nota staat dat voor de korte termijn de M-fregatten (2) en mijnenjagers vanaf 2024 worden vervangen en de onderzeeboten vanaf 2027. Tevens wordt er in een nieuwe tanker voorzien in 2022. De KVMO is blij dat er eindelijk een beslissing is genomen om de vervangingen in gang te zetten. Een punt van zorg is wel dat niet duidelijk is welke budgetten er beschikbaar zijn voor deze vervangingsprojecten. Omdat er ten opzichte van eerdere plannen veel meer aandacht is voor het personeel is het niet ondenkbaar dat de gelden hiervoor ten koste gaan van de marine-vervangingsbudgetten. Dit kan consequenties hebben voor de innovatie en het *state of the art*-niveau van onze nieuwe schepen en onderzeeboten. Daar er pas in 2020 eventueel weer extra geld naar Defensie vloeit kan de marine de boot missen omdat de vervangingsbudgetten dan reeds zijn vastgesteld en op basis hiervan besluiten zijn genomen die de komende 20-30 jaar bepalend zullen zijn.

Naast de (toekomstige) vervangingsprojecten zijn er in het investeringsprogramma veel 'midlife update' programma's opgenomen. Zo worden onder andere het niet inzetbare kanon van de LCF's vervangen en torpedo's (MK46) en *missiles* (SM 2, Harpoons en Sea Sparrows) gemoderniseerd.

Nederlandse defensie-industrie. Uit de nota valt op te maken dat onze nationale kennis- en maakindustrie, de Gouden Driehoek, bij aanbestedingstrajecten een voorkeurspositie kunnen krijgen. Een in de ogen van de KVMO terecht punt en wel om meerdere redenen. Zo maken al veel Europese landen gebruik van Artikel 346 van de VWEU (Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie), om niet Europees aan te hoeven besteden, waardoor ze hun nationale (scheepsbouw) veiligheidsbelang kunnen beschermen. Laat Nederland daar dan ook maar gebruik van maken. Maar bovenal versterkt een voorkeurspositie het 'Champions League'

'De minister heeft een juiste keuze gemaakt om de personeelsproblematiek hoog op de agenda te zetten'

niveau van onze unieke Gouden Driehoek. Nederland kan hiermee als 'launching customer' weer een toproduct in de markt zetten, in lijn met onze Walrusklasse, M-fregatten, LCF-fregatten en OPV's. Deze Hollands Glorie-producten kunnen zorgen voor een innovatieve boost en een jarenlange hoogwaardige werkgelegenheid in Nederland. Door middel van inverteffecten kunnen de investeringen ruim worden terugverdiend. Alleen al de inverteffecten zouden de Tweede Kamer en het kabinet ervan moeten overtuigen om vóór onze kennis- en maakindustrie te willen kiezen: ze krijgen een toproduct tegen de laagst mogelijke kosten.

De KVMO is blij dat er eindelijk een besluit is genomen over de vervanging van de M-fregatten, onderzeeboten en mijnenjagers. Het geeft een duidelijk signaal aan het personeel dat er na jaren van interen weer wordt geïnvesteerd in onze Koninklijke Marine. Dit is een belangrijk signaal in het kader van het werven en behouden van het marinepersoneel.

Personeel

De minister heeft een juiste keuze gemaakt om de personeelsproblematiek hoog op de agenda te zetten. Defensie heeft de afgelopen jaren teveel van haar medewerkers gevraagd. De omstandigheden waaronder

'De KVMO is blij dat er eindelijk een besluit is genomen over de vervanging van de M-fregatten, onderzeeboten en mijnenjagers'. (foto's MCD)

'De minister geeft aan dat zij, in lijn met de afspraken uit het arbeidsvoorwaardenakkoord, het personeel meer loopbaanmogelijkheden en toekomstperspectief wil bieden'. (foto MCD)

zij hun werkzaamheden moesten verrichten horen niet bij een professionele organisatie. Deze omstandigheden hebben de afgelopen jaren geleid tot een veel te hoge uitstroom van personeel, waardoor de operationele inzet onder druk is komen te staan. Het is daarom goed dat er extra aandacht is voor veiligheid, uitrusting, arbeidsvoorwaarden en het weer zichtbaar worden van (militaire) personeel in de samenleving.

AOW-gat. Na een lange strijd tussen de bonden en Defensie is in de nota het besluit genomen het AOW-gat voor 100% te compenseren. De gewezen militair ondervindt dus als het goed is geen financieel nadeel meer als hij/zij op 65-jarige leeftijd met pensioen gaat in plaats van op de AOW-gerechtigde leeftijd. De KVMO hoopt dat door deze maatregel militairen alsnog besluiten om gebruik te maken van de UKW-overgangsregeling om zo perspectief te bieden aan hun jonge collega's. Voor de duidelijkheid: de UWK-uitkering wordt *niet* doorgetrokken naar de AOW-gerechtigde leeftijd. Dit is door de rechter bestempeld als een onevenredig voordeel voor de militair en is hierdoor ook politiek gezien geen haalbare kaart.

Bevoegdheden commandanten. De KVMO heeft er de afgelopen jaren voor geijverd om commandanten meer (budgettaire) bevoegdheden te geven. Deze wens heeft zijn weerslag in de nota gekregen: commandanten

krijgen weer een prominente rol bij het voorzien in de behoeften zoals o.a. van werven, behouden, plaatsen en belonen van personeel. De commandanten kunnen dus maatwerkoplossingen voor het personeel bieden. Het lijkt er dus op dat Defensie korte metten gaat maken met de veel te ver doorgeslagen centralisering.

Loopbaanperspectief. De minister geeft aan dat zij, in lijn met de afspraken uit het arbeidsvoorwaardenakkoord, het personeel meer loopbaanmogelijkheden (inclusief opleidingen) en toekomstperspectief wil bieden. Het huidige flexibel personeelssysteem (FPS) zal worden aangepast. De minister wil het personeel meer maatwerk bieden. Te denken valt dan aan (tijdelijke) uitstrooimogelijkheden en nieuwe aanstellings- en contractvormen die beter aansluiten bij de behoeften van het personeel. Gezien het grote aantal vacatures is de KVMO het met de minister eens dat de mens centraal moet worden gesteld zodat deze meer invloed kan uitoefenen op de eigen loopbaan.

Defensie beoogt met behoudpremies voor militairen in FPS fase 2 en het stimuleren van vrijwillig vertrek van militairen in FPS fase 3 de huidige personele opbouw bij Defensie te verbeteren. Eind vorig jaar zijn in het overleg al afspraken gemaakt over behoudpremies en de maatregelen van vrijwillig vertrek voor het jaar 2018. Uit de gemaakte afspraken kan de KVMO tot op heden niet

concluderen dat Defensie serieus werk heeft gemaakt om de maatregelen succesvol te laten worden. Het is afwachten of de Defensienota hier verandering in gaat brengen.

Reservisten. Het belang van de reservist zal, mede gezien het feit dat de formatie weer mag groeien de komende jaren, alleen maar toenemen. Daarom wordt het uitgangspunt van Defensie dat iedere militair die Defensie vroegtijdig verlaat moet worden behouden als reservist.

Nationaal Fonds Ereschulden. Er wordt een Nationaal Fonds Ereschulden opgericht. De KVMO heeft zich de afgelopen jaren ingezet voor zo'n fonds, ten behoeve van werknemers die door hun 'in the line of duty' werkzaamheden beschadigd zijn geraakt. In onze ogen moet de financiering van dit fonds vanuit de algemene middelen worden bekostigd. Dit is helaas niet aan de orde, aangezien het Fonds vanuit de defensiebegroting wordt gevuld.

Snel herkenbare acties

Het is onduidelijk op welke termijn de verschillende maatregelen worden uitgevoerd en wanneer het

personeel van Defensie iets van de verbeteringen gaat merken. Het vertrouwen van het personeel in de organisatie is op dit moment niet erg hoog. De KVMO roept de minister en staatssecretaris op niet te lang te wachten met zichtbare verbeteringen om zo het vertrouwen van het personeel terug te winnen. De aanstaande arbeidsvoorwaarden zouden hiervoor een mooi vertrekpunt kunnen en moeten zijn. *Put your money where your mouth is* lijkt ons het enige en juiste adagium.

Tot slot

De KVMO is het met de minister eens dat de Defensienota geen eindpunt is maar slechts een begin. Het kabinet neemt de eerste voorzichtige stappen om de krijgsmacht in het algemeen en de Koninklijke Marine in het bijzonder toekomstbestendiger te maken en achterstallig onderhoud in de breedste zin van het woord te herstellen. We zijn er nog lang niet maar het lijkt erop dat we eindelijk het dieptepunt achter ons kunnen gaan laten en we onze marine weer kunnen gaan opbouwen.

KLTZ ing. M.E.M. (Marc) de Natris is voorzitter KVMO.

CARTOON

column

‘De kruisraketten die dit weekend werden afgevuurd zijn slechts speldenprikken in de flank van de cycloop’

“S trijders wierpen zich op strijders. De dood zelf maakte geen onderscheid tussen dag en nacht, horror toonde onderscheid noch mededogen.” Deze woorden werden neergeschreven door een Zweedse militair in het jaar 1632. Een halve eeuw was het Europese continent toen in de greep van religieuze, geopolitieke en economische strijd. De gravures van Jacques Callot uit die tijd toonden hoe bomen galgen werden, kerken brandstapels. Ik moet steevast aan die episode denken als ik zie hoe de tragedie in het Midden-Oosten zich ontvouwt en dan vooral aan dat zinnetje in een Nederlands pamflet: “Zal het ooit stoppen?” Meer moe getergd dan vandaag kan men de Syrische bevolking niet krijgen. Meer schokkend kunnen we ons de beelden van chloorgasslachtoffertjes niet voorstellen. En toch, het zal niet stoppen.

De kruisraketten die dit weekend werden afgevuurd zijn slechts speldenprikken in de flank van de cycloop – die nu nog woester om zich heen zal slaan. Woede houdt zichzelf in stand. Elke familie in Syrië, elk dorp en elke stad heeft wel een reden om wraak te nemen, om blijvend te haten. Ondanks de oorlogsmoeheid blijven de strijdende partijen jonge mannen rekruteren.

Vaak kijken we naar Syrië als een slagveld tussen bevolkingsgroepen: het Arabisch-alawitisch-sjiitische blok van president Bashar al-Assad, de soennitisch-Arabische oppositie en de soennitische-Koerden. Maar in werkelijkheid vechten er meer dan duizend groepen, milities, en fracties, veelal met eigen belangen en eigen wingewestjes.

Het idee dat het Syrische volk, middels verzoening zélf over zijn toekomst beslist, zoals beschreven in de VN-resolutie 2254, blijkt niet realistisch. Dit stelden ook de Russen vast toen hun kladje van een nieuwe grondwet werd afgeschoten. Duizenden vertegenwoordigers heeft Moskou samengebracht: zonder resultaat. De oppositie zag geen heil in de Russische verzoeningspoging omdat het machtsbastion van president Assad overeind zou blijven: Assad had geen zin om concessies te doen omdat het Russische leger hem had geholpen zijn positie ten aanzien van zijn opponenten te versterken. Assad wint, waarom dan aanvaarden dat de Soennitische meerderheid voor het zeggen zou krijgen?

Al zouden we gaan richting een federale staat, waar trekt men de grenzen? De Koerden zitten bijvoorbeeld aan beiden kanten van de Eufraat. Dan zijn er de grootmachtenbelangen. Turkije zal nooit aanvaarden dat Koerden ten oosten van de Eufraat heersen. Israël zal nooit aanvaarden dat gebieden langs Libanon en de Golanhoogten beheerst worden door Iraanse milities.

Dan hebben we het nog niet over Rusland en Iran. Iran kan niet accepteren dat de sjiitische minderheid ruim baan moet maken voor de soennieten. Voor de Russen maken al die etnische en religieuze besognes niet veel uit, zolang ze toegang blijven hebben tot diens militaire bases. Wat de agenda van de VS is, behalve IS verslaan en Iran indammen, is veel minder duidelijk.

Als de wrevel na de recente Westerse rakettenaanval is gaan liggen, zal opnieuw blijken dat Washington en Moskou allebei baat hebben bij de-escalatie. Rusland zit op het tandvlees. De VS hebben in Oost-Azië de handen vol. Maar dan blijven er de ambities van Turkije, Israël en Iran. De kans dat dat geweld overslaat naar de rest van de regio blijft daardoor groter dan dat zij door oorlogsmoeheid uitdooft.

Dr. Jonathan Holslag is politicoloog en China-kenner. Hij is onder meer docent Internationale Politiek aan de Vrije Universiteit Brussel.

(foto: Sjoerd Hilakmann/MCD)

Piraterijbestrijding bij Somalië

Van afschrikking en repressie naar capaciteitsopbouw

Nederland neemt al sinds 2008 deel aan de bestrijding van piraterij bij Somalië. In de jaren 2009-2011 werden tientallen schepen per jaar gekaapt. Sinds 2013 is er nauwelijks sprake van geslaagde zeeroofaanvallen.¹ De grondoorzaken voor piraterij zijn in deze regio echter nog altijd aanwezig, waardoor het risico bestaat dat het fenomeen piraterij weer de kop op steekt.

Dit beeldvormende artikel beschrijft de impressie van de auteur van de recente situatie in Somalië met betrekking tot piraterij. Deze impressie berust op eigen waarnemingen van de omgeving en gesprekken met lokale Somaliërs gedurende de inzet van Zr. Ms. Rotterdam voor de *EU Naval Force* (EUNAVFOR) Somalia van september tot november 2017. De auteur was gedurende deze periode de commandant van dit schip. Aan de orde komen het actuele dreigingsbeeld van piraterij, de illegale visserij en de veiligheidssituatie op het land als oorzaken van piraterij, en de mogelijkheden voor een duurzame oplossing.

Actuele dreigingsbeeld van piraterij

Tijdens de missie waren er geen meldingen van aanvallen door piraten. Wel berichtte één koopvaardijship vlak na onze missie een aanval te hebben afgeslagen. Zeelieden voelen zich over het algemeen betrekkelijk veilig in deze regio, wat ook bleek uit het beperkte aantal valse of terechte meldingen en de opstelling van gezagvoerders. Zo hielden schepen van enkele grote westerse rederijen zich structureel niet meer aan de aanbevolen scheepvaartroutes en voeren zij om tijd te besparen dichter langs de kust of door de afgeraden zeestraat

tussen Somalië en het Jemenitische eiland Socotra. Kwetsbare transport-dhows bleken zich bovendien niet te houden aan andere *best management practices* die de koopvaardij kan toepassen om zichzelf tegen piraterij te beschermen, zoals het gebruik van beveiligingsteams of prikkeldraadversperringen.

Uit de tientallen *friendly approaches* die we hebben uitgevoerd op de voornamelijk Iraanse dhows die rond Puntland vissen, bleek dat ook dat de bemanningsleden (waaronder veel Pakistani) zich veilig voelen. Bij de aanschaf van een vislicentie in het dorp Qandala (Puntland) krijgen zij een beveiligingsteam van twee Somaliërs mee. De hiermee gemoeide kosten komen neer op betaalbare standaardbedragen. Deze beveiligers zagen in piraterij evenmin een groot risico; naar hun zeggen moesten zij vooral voorkomen dat de schepen worden beroofd van hun netten.

Uit *friendly approaches* op Somalische skiffs en gesprekken met lokale personen (telefonisch of aan boord van Zr. Ms. Rotterdam) bleek dat piraterij ook op de wal aan de noordkust bij Puntland en Somaliland niet meer als een dringend probleem wordt gezien. Somaliërs die

betrokken zijn bij de kustwacht of de bestrijding van piraterij meer naar het zuiden van Somalië stelden echter dat er nog voormalige piratenleiders zijn die af en toe in kustplaatsen zoals Hobyo kijken of zij hun slag weer kunnen slaan. Het valt overigens niet uit te sluiten dat het eigenbelang van deze zegslieden bij deze bewering een rol speelt. Op het land was op sommige locaties de dreiging van Al Shabaab merkbaar. Deze streng-islamitische terreurbeweging ziet piraterij overigens op grond van de sharia als *haram* (onwettig) en keurt het daarom af.

Illegale visserij als oorzaak van piraterij?

Veel Somaliërs zien illegale visserij in hun wateren nog altijd als een belangrijke oorzaak van piraterij. Het systeem van de vislicenties bij Puntland lijkt inmiddels evenwel goed te werken. De overwegend Iraanse dhows rond Puntland konden allemaal een vislicentie tonen, waarvan overigens de authenticiteit door EUNAVFOR niet is vast te stellen.

Puntland beschikt sinds kort over een Jemenitische dhow en een skiff bewapend met een *heavy machine gun* met het opschrift 'Fisheries Protection Puntland'. Volgens de vissers zijn zij onderdeel van de Puntland *Maritime*

Police Force (PMPF). Deze schepen voldoen overigens aan de beschrijvingen die bemanningen van beschoten van Iraanse dhows gaven van hun belagers. Deze aanvallen waren vermoedelijk het gevolg van illegale vispraktijken. Het laatste betreft (nog) geen harde feiten, maar het heeft er alle schijn van dat de PMPF effectief, en nogal hardhandig, optreedt tegen illegale visserij.

‘In de kustwateren van een versplinterd land zonder duidelijke wetgeving en met gebrekkige communicatiemogelijkheden, is het niet eenvoudig vast te stellen welke visserij legaal is en welke niet’

De Jemenitische dhows die veelal vlakbij de oostkust ten anker liggen, kopen vis van Somalische skiffs en vervoeren die naar Jemen. Deze samenwerking valt in goede aarde bij de Somaliërs. Slechts bij de weinige kustplaatsen die een visfabriek of koeling tellen, kan de door Somalische skiffs gevangen vis in het Somalische binnenland worden afgezet.

In de regio hebben wij slechts enkele buitenlandse trawlers waargenomen waarmee geen contact is geweest. Uit de gesprekken met bemanningen van dhows en skiffs blijkt dat in Somalië grote weerstand bestaat tegen de aanwezigheid van deze vaartuigen, die de zee zouden leegvissen en schade zouden toebrengen aan de zeebodem. Genoemde trawlers zijn echter zwaar bewapend, waardoor Somalië niet in staat is om er tegen op te treden. Het is overigens mogelijk dat ook zij over vislicenties beschikken, maar dat is niet vastgesteld.

In de kustwateren van een versplinterd land zonder duidelijke wetgeving en met gebrekkige communicatiemogelijkheden, is het niet eenvoudig vast te stellen welke visserij legaal is en welke niet. De schepen van Atalanta hebben bovendien geen mandaat om illegale visserij te bestrijden. Dit blijft een verantwoordelijkheid van de lokale autoriteiten. In de relatief stabiele regio's aan de noordkust lijkt het systeem van de vislicenties bovendien goed te werken. Aan de oostkust en in het zuiden ontbreken dit systeem en controlerende instanties vooralsnog. Desondanks is er weinig reden om aan te nemen dat illegale visserij zorgt voor broodroof en het hiermee een directe oorzaak is van piraterij. Het hoeft geen

Training van de Galmudug Coast Guard (GCG) aan boord van Zr. Ms. Rotterdam. De GCG heeft vrijwel geen middelen. De meesten kwamen op slippers aan boord. (foto Sjoerd Hilckmann/MCD)

betoog dat de veiligheid op zee er baat bij zou hebben als in alle regio's een effectief opererende kustwacht zou zijn.

De situatie in de regio Galmudug en de staat van de kustwacht

Over het algemeen wordt de vrijheid van handelen die piraten op het land hebben door het ontbreken van veiligheidsstructuren, als één van de belangrijkste oorzaken van de zeeroverij gezien. Zr. Ms. Rotterdam heeft zich voor een belangrijk deel van de missie gericht op het trainen van de kustwacht van Galmudug, een regio tussen Puntland en de Somalische hoofdstad Mogadishu. Deze training bood een goede gelegenheid meer inzicht te krijgen in de veiligheidssituatie van deze grotendeels onbekende regio.

De veiligheidssituatie in Galmudug bleek niet goed te zijn, ook buiten de gebieden waar Al Shabaab actief is. Personeelsleden van de kustwacht meldden dat voormalige piratenleiders incidenteel aanwezig zijn, maar zich laten afschrikken door de aanwezigheid van buitenlandse marineschepen. Zolang deze vaartuigen zichtbaar aanwezig zijn, zouden potentiële piraten geen initiatieven ontplooiën. Reizen door het gebied is onveilig. Hierdoor ging bijvoorbeeld een afspraak met een lokale coördinator van piraterijbestrijding enkele keren niet door. Voorts is de verhouding tussen de lokale regering van Galmudug en de door de EU gesteunde federale regering moeizaam, onder meer vanwege verschillende

standpunten omtrent de Saoedische coalitie tegen Qatar. Maar ook binnen de lokale regering waren de relaties na een aangenomen motie van wantrouwen tegen de president zo slecht dat het verstandig was om een geplande *key leader engagement* voorlopig niet te laten doorgaan. Deze verhoudingen hadden ook effect op de lokale kustwacht; zo was het onduidelijk wie hierover het bevel voerde. Dit had echter geen invloed op de mogelijkheden voor het geven van de training.

De training gebeurde op verzoek van de EU-missie voor capaciteitsopbouw in Somalië (EUCAPS). Ze paste ook in het samenwerkingsverband dat EUCAP-S heeft met *United Nations Food and Agriculture Organization* (UNFAO) en het *United Nations Office on Drugs and Crime* (UNODC). Desondanks hield EUCAP-S zichzelf initieel afzijdig, omdat er weliswaar goedkeuring hiervoor was van de lokale regering, maar niet van de federale overheid. Bij latere trainingen was die goedkeuring er wel en was EUCAP-S zichtbaar betrokken. In de praktijk hield dat niet meer in dan het uitbetalen van \$10 per trainee (voor één dag). Dat geld werd in dankbaarheid aangenomen, maar het is de vraag of dergelijke betalingen effectief bijdragen aan de capaciteitsopbouw.

Aanvankelijk was onduidelijk of de *Galmudug Coast Guard* (GCG) daadwerkelijk bestond en of die meer was dan een louter papieren organisatie. Het was daarom bemoedigend dat uiteindelijk tientallen mensen zijn

getraind, allen zonder noemenswaardige ervaring. De GCG heeft vrijwel geen middelen. De trainees waren geüniformeerd, maar dit tenue bleek van groep op groep te worden doorgegeven. De meesten kwamen op slippers aan boord. De GCG heeft geen eigen boot of skiff, geen wapens, geen VHF (radio). Het is zelfs onduidelijk of er wel een hoofkwartier bestaat.

De positie van vrouwen in Somalië is voor een Islamitisch land betrekkelijk sterk, met een aanmerkelijke informele invloed op de gemeenschap. Er waren ook vrouwelijke leden van de kustwacht, die dezelfde training doorliepen als hun mannelijke collega's.

'Het is in ieders belang om te komen tot een meer duurzame oplossing voor de piraterij. De ontwikkeling van Somalische kustwachtorganisaties onder civiel gezag biedt daarvoor goede kansen'

De Somaliërs in de regio Galmudug waren enthousiast over de training. Dit gold voor de trainees, maar ook vissers en dorpelingen toonden tijdens onze aanwezigheid grote bereidheid lid te worden van de kustwacht. Vanwege het gebrek aan middelen is het de vraag in hoeverre de training beklijft en of er een effectieve kustwacht zal ontstaan als er geen vervolgotrainingen plaatsvinden. In gebieden waar Al Shabaab aanwezig is, bleek men weinig verrassend terughoudender om samen te werken met westerse eenheden.

Mogelijkheden voor een meer duurzame oplossing

De bestrijding van piraterij (Atalanta en daarvoor ook Ocean Shield) heeft zich tot nu voornamelijk geconcentreerd op het beveiligen van scheepvaart, het jagen op *pirate action groups* en het voorkomen van piraterij door middel van afschrikking. In enkele gevallen zijn kapingen beëindigd. Deze aanpak was en is succesvol, maar blijft uiteindelijk symptoombestrijding. De kans dat zeeroverij terugkeert als er geen marineschepen meer voor de kust opereren is daarom zeker aanwezig. Hoe groot die kans is, hangt onder meer af van de mate waarin de koopvaardij vasthoudt aan de *best management practices* en zich blijft voorzien van beveiligingsteams. Een meer structurele factor van invloed is het succes van andere inkomstenbronnen, waaronder helaas ook andere illegale activiteiten zoals smokkel. Vast staat dat zonder marineschepen piraten geen risico lopen om te worden opgepakt en juridisch te worden vervolgd, tenzij de veiligheidssituatie in Somalië en de greep van de autoriteiten op het land verbetert.

Structurele aandacht voor de ontwikkeling van organisaties op het gebied van kustwacht, biedt zicht op een meer duurzame oplossing, waarbij de aanwezigheid van buitenlandse marineschepen niet langer een vereiste is en (ook) andere vormen van criminaliteit

kunnen worden bestreden. De Somaliërs tonen de bereidheid om zich hiervoor in te zetten. Daarbij tonen de ontwikkelingen van maritieme politiemachten in Puntland en Somaliland dat verbetering haalbaar is.

De capaciteitsopbouw hoeft niet per definitie met marineschepen te gebeuren. Belangrijk is dat dit wordt aangestuurd door (EU)organisaties met permanente aanwezigheid in Somalië. Het kostte ons namelijk veel tijd de ingewikkelde structuren te doorgronden en te weten met wie zaken kan worden gedaan. Met kleine investeringen in materieel zoals vaartuigen (skiffs), VHF-radio's, kleding, en reddingsmiddelen kunnen Somalische kustwachtorganisaties een enorme impuls krijgen. De civiele missie EUCAP-S zou wellicht deze rol kunnen vervullen, mits deze organisaties onder civiel gezag vallen.

Marineschepen en –personeel zouden periodiek kunnen bijdragen aan de ontwikkeling van de kustwachtorganisaties. Met expertise, zichtbare aanwezigheid, het leveren van trainingsmogelijkheden en als middel om mensen en materieel te brengen naar gebieden die anders niet, of niet veilig, bereikbaar zijn.

Tot slot

Omdat de dreiging van piraterij al jaren laag is, is de huidige inzet van marineschepen niet doelmatig en voor de bemanning weinig motiverend. De EU beraadt zich momenteel op de vervolgstategie. Het is in ieders belang om te komen tot een meer duurzame oplossing voor de piraterij. De ontwikkeling van Somalische kustwachtorganisaties onder civiel gezag biedt daarvoor goede kansen. De EU heeft daarvoor de juiste civiele en militaire middelen in handen, maar kan nog aan slagkracht winnen door de activiteiten nauwer op elkaar te laten aansluiten en zo de continuïteit in de capaciteitsopbouw te vergroten. Dat vereist een grotere rolneming door instanties als EUCAP-S en een verschuiving van de nadruk van de primaire taak van EUNAVFOR, de bescherming van de scheepvaart, naar de huidige secundaire taak, de ondersteuning van civiele EU-missies. Hopelijk werken de Brexit en discussies over een eventuele verhuizing van het operationele hoofdkwartier vanuit Northwood (VK) naar een ander EU-land niet verstorend op deze strategische heroriëntatie.

KTZ Harold Liebreghs was van oktober 2015 tot februari 2018 commandant van Zr. Ms. Rotterdam. In deze periode is het schip onder meer ingezet voor de training van de Libische kustwacht (EUNAVFORMED Sophia) en Atalanta, waarbij de aandacht ging naar de training van de kustwacht van de Somalische deelstaat Galmudug.

Noot

1 EUNAVFOR, <http://eunavfor.eu>, februari 2018

Jubileumboek De Club over 150 jaar Marineclub in Den Helder

De Marineclub in Den Helder bestaat in het najaar van 2018 150 jaar. Hiermee is De Club een van de oudste sociëteiten van Nederland. Ter ere hiervan verschijnt vlak voor de viering een fraai, rijk geïllustreerd jubileumboek. De inhoud wordt samengesteld door de Helderse stadshistoricus Cees Rondel en maritiem journalist Arie Booy van de Helderse Courant.

In het boek De Club worden honderden, veelal onbekende foto's, uit de historie van het sociëteitsleven in de oude en nieuwe Marineclub afgedrukt. Tevens komen officieren, gebruikers en betrokkenen bij De Club aan het woord. Daarnaast wordt eindelijk onthuld wat er met de vele kunstschatten, meubels en andere spullen van de Marineclub is gebeurd toen het gebouw aan de Hoofdgracht ontruimd werd in de meidagen van 1940.

Met de KVMO is afgesproken dat leden het boek met korting kunnen aanschaffen. Het gaat in de winkel 30 euro kosten, KVMO-leden krijgen 5 euro korting. Dat kan via voorintekening. Maak 25 euro over aan rekeningnummer NL56 INGB 0008 3082 26 t.n.v. Booy Uitgevers. Zet uw naam en adres bij de bijzonderheden.

De uitgever is Booy Uitgevers:
www.booyuitgevers.nl

Korting voor leden KVMO!

DE MARINECLUB

RESTAURANT

ZATERDAG 26 MEI

LAM & ASPERGES

TEXELSE LAMSPASTRAMI

| Korenaar asperges & asperge tips | rode port gelei | balsamico crème |

ASPERGE SOEP

| lamstong | tuinbonen | zeekraal |

GEBAKKEN LAMSWEZERIJK

| lamshachee | asperge compote |

GEGRILDE LAMSFILET

| lamsschouder van de BBQ | witte & groene asperges | Bearnaise saus | in jus geglaceerde roseval |

AARDBEIENTAART

| gemarineerde aardbeien | Texels witbier en vanille ijs | aardbeien crème pâtissière |

4 gangen menu € 27,50 of 5 gangen menu € 32,50 (incl. aperitief)

RESERVEREN 0223 614225/657688

De Watergeuzen. Een vergeten geschiedenis, 1568 - 1575

Auteurs Anne Doedens & Jan Houter

Uitgever WalburgPers, Zutphen 2018

Omvang 192 blz.

Prijs € 19,95

ISBN 9789462492868

Bij een groot deel van de Nederlanders is de uitdrukking “Op 1 april verloor Alva zijn bril” bekend en soms weet men ook nog dat hiermee de verovering van Den Briel door de Watergeuzen wordt bedoeld. Daarmee houdt de kennis over de Watergeuzen ongeveer op. In een enkel geval weet men ook nog dat Leiden door de Watergeuzen is ontzet. Dit boek geeft een goed inzicht over het belang van de operaties van Watergeuzen in het huidige Waddengebied in de periode 1568 tot 1575 en de strategische impact in onze onafhankelijkheidsoorlog. Hierdoor voorziet dit boek in een lacune van onze kennis.

In de jaren '80 van de vorige eeuw was de zeeblokkade een van de strategische doelen van een marine. Uit dit boek blijkt dat de acties van de Watergeuzen in de 16e eeuw een vergelijkbaar effect hadden. Door hun activiteiten in het Vlie en het Marsdiep, de toegangswegen naar de

Zuiderzee en Amsterdam, leed de handel tussen Holland en de Oostzee zwaar en bovendien ontstond er in Holland een gebrek aan graan. Verder komt uit dit boek duidelijk naar voren dat het Koninklijk gezag, in casu de Spanjaarden, de verdediging van de aanvoerroutes vanuit de Oostzee initieel totaal had verwaarloosd en later nooit heeft kunnen realiseren.

De auteurs hebben over de acties van en tegenacties tegen de Watergeuzen veel documentatie ‘boven water’ weten te halen. Zo worden handgeschreven bronnen en vele gedrukte werken geciteerd uit binnen- en buitenland. Uit deze bronnen blijkt hoe groot de schade was die de watergeuzen hebben aangericht. Ook wordt helder beschreven wie de watergeuzen waren en hoe groot het belang was van de eilanden Texel, Vlieland en Terschelling.

Dit is een boeiend boek dat een vergeten stuk geschiedenis belicht. Uit de vele citaten wordt duidelijk dat de houding van de gevestigde orde tegenover opstandelingen na eeuwen niet echt aan verandering onderhevig is. Ik raad dit boek van harte aan.

O.W. Borgeld

Selamat Makan. 900 ‘blauwe hap’ recepten uit de kombuis van de Koninklijke Marine

Auteur Wouter

Rademakers

Uitgever Edicola publishing bv, 2018

Omvang 350 blz.

Prijs € 25,00

ISBN 9789492500663

Al jaren staat op de KVMOSite een link naar het Indonesisch kookboek Selamat Makan, van oud-marineman W.F.P.H. Rademakers en uitgegeven door de Koninklijke Marine. Geregeld kreeg de webredactie vragen van mensen die graag het ‘echte’ boek wilden hebben. Helaas moesten we hen teleurstellen: het boek uit 1999 was niet meer verkrijgbaar. Tot nu dus. Want 19 jaar na de 14e en laatste editie heeft Edicola Publishing b.v. het kookboek opnieuw uitgebracht. 900 ‘blauwe hap’-recepten zijn er in Selamat Makan opgenomen, gerangschikt naar gang, gerecht en hoofdingrediënt. Als je van Indonesisch eten houdt loopt het water je al in de mond bij het doorbladeren.

De hoofdstukken met recepten worden vooraf gegaan door enkele korte hoofdstukken over onder meer de geschiedenis van de Indonesische keuken, over keukengeri en *tips & tricks*. Allemaal erg informatief en nuttig.

Deze teksten stonden ook in de eerdere uitgaven en zijn 1 op 1 overgenomen. Hierdoor kom je passages tegen die heerlijk ouderwets aandoen, qua schrijfstijl en inhoud. Of iedereen dit zal begrijpen valt te bezien en dit is dan ook een klein puntje van kritiek. Bij zo’n heruitgave kan een redactioneel voorwoord de lezer gelijk op het goede spoor zetten. Misschien iets voor een volgende druk.

Dan iets over de recepten zelf. Voor beginnende koks kan de Indonesische keuken ingewikkeld lijken, met kruiden en specerijen die je niet allemaal in je keukenkastje hebt staan. Maar hé, het is 2018, dus hoe moeilijk kan het zijn om deze aan te schaffen. Kwestie van naar de dichtstbijzijnde toko of supermarkt gaan. Alles is tegenwoordig in potjes, pakjes en zakjes verkrijgbaar. Vervolgens loodst Rademakers je op een prima wijze door de recepten heen. Veel zijn echt goed te doen, andere vergen iets meer kookervaring.

Het is een heel goed idee geweest om het Marinekookboek van Wouter Rademakers opnieuw uit te geven. Zijn recepten verdienen meer bekendheid en verspreiding. Dus, beste lezers van het Marineblad, overweeg de aanschaf van Selamat Makan voor u zelf of als cadeau voor iemand anders. Het is een kookboek met een goede prijs-kwaliteitsverhouding en vormt een mooie aanvulling op de andere Indonesische kookboeken die menig (oud) marineman- en vrouw in de kast heeft staan.

M.L.G. Lijmbach

Beschrijvingsbrief 2018

Inleiding

De Beschrijvingsbrief 2018 geeft inzicht in de relatie tussen de doelstellingen, plannen, activiteiten, begroting en resultaten van de Koninklijke Vereniging van Marineofficieren (KVMO). Hierbij wordt teruggekeken naar 2017 en vooruitgeblikt naar 2018 en verder.

In hoofdstuk één is in het statutaire jaarverslag een terugkoppeling op de drie statutaire doelstellingen van de vereniging opgenomen. Hoofdstuk twee omvat het secretarieel jaarverslag, waarin de bestuurlijke samenstelling en staat van de vereniging wordt beschreven. In het derde hoofdstuk zijn de bestuurlijke activiteiten, inclusief die van de afdelingsbesturen, beschreven.

Hoofdstuk vier gaat in op de plannen voor het huidige jaar, hoofdstuk vijf gaat in op de begroting van 2018. In het laatste hoofdstuk zijn de statutaire personele wijzigingen van het hoofdbestuur opgenomen. Het gevoerde financiële beleid en de financiële verantwoording over 2017 zijn vanaf medio april 2018 voor leden op te vragen bij het secretariaat.

Zie voor de data waarop de Beschrijvingsbrief door de afdelingen wordt behandeld de website van de KVMO

HOOFDSTUK I Statutair Jaarverslag 2017

1.1 De Zeemacht

De KVMO heeft zich met gevraagd en ongevraagd advies aan beleid-smakers, politici en andere besluitvormers onverminderd ingespannen om bij te dragen aan een goede positie voor de zeemacht en, via de GOV|MHB, voor de gehele defensieorganisatie.

De samenwerking met de andere officierenverenigingen is in 2017 voortgezet, zodat namens de gezamenlijke officierenverenigingen (bestaande uit KVMO, GOV|MHB, KVNRO en NOV) een krachtig geluid kon worden afgegeven.

De samenwerking met de NOV, binnen de GOV|MHB, verloopt in een collegiale en goede sfeer en werpt zijn vruchten af. De samenwerking met de Onafhankelijke Defensie Bond (ODB) binnen de Sector Defensie CMHF verliep in 2017 steeds moeizamer. Dit heeft uiteindelijk op 22 december 2017 geleid tot een bijzondere algemene vergadering bij de vakcentrale CMHF met één agendapunt het beëin-

digen van het lidmaatschap van de ODB als lid van de CMHF, hetgeen in deze vergadering is besloten.

De werkgroep Defensiebeleid en Krijgsmacht (DenK), sinds 2016 integraal opgenomen binnen de GOV|MHB, heeft zijn nut en waarde meer dan bewezen door de intensieve contacten met de media. Ondanks de zeer nuttige bijdrage van de denktank aan beide voorzitters blijft het lastig om KVMO-leden te enthousiasmeren voor deelname aan DenK-GOV. Actieve KVMO-leden binnen de denktank zijn essentieel om de marine problematiek en onze denk- en werkwijze duidelijk voor het voetlicht te brengen.

De KVMO en GOV|MHB hebben ook in 2017 veelvuldig gesproken met journalisten en Kamerleden. Daarnaast zijn er brieven geschreven aan de Vaste Commissie Defensie en is er aan diverse rondetafel-gesprekken deelgenomen waaronder over de Defensienota 2018.

1.2 De zichtbaarheid

De KVMO heeft zich het afgelopen jaar wederom sterk gemaakt voor een voor haar taak berekende Koninklijke Marine. De KVMO constateert dat er nog steeds geen invulling is gegeven aan de vervangingsbehoefte van de Koninklijke Marine zoals dat in het door de KVMO gepubliceerde Deltaplan Koninklijke Marine is beschreven. In dit Deltaplan heeft de KVMO haar zorg uitgesproken dat als er niet op korte termijn in de Koninklijke Marine wordt geïnvesteerd, de maritieme natie Nederland in 2032 niet meer over een voor haar taak berekende marine beschikt. In het artikel 'De staat van Defensie' met ondertitel *Sorry can't do anymore* heeft de KVMO aandacht gevraagd voor de materiële en personele staat van onze marine.

De hoop dat kabinet-Rutte III meteen in actie zou komen en de doorontwikkeling krijgsmacht in gang zou zetten is helaas niet uitgekomen. Het is te hopen dat de Defensienota 2018 dat de politiek in beweging brengt.

1.2.1 Marineblad

Het Marineblad is in 2017 acht keer verschenen. Er zijn twee themanummers uitgebracht: in juni over 350 jaar na de Tocht naar Chatham, in samenwerking met de vereniging "Vrienden van Johan de Witt", en in november over de inzet van de KM na de orkaan Irma in het Caribisch Gebied.

De redactie vindt input van de jongere leden belangrijk. Daartoe benadert ze deze doelgroep actief voor het schrijven van artikelen en het bijdragen aan vaste rubrieken. Dit heeft in 2017 geleid tot verschillende bijdragen. Soms aangespoord door hun docent weten jongeren ook zelf de weg naar de redactie te vinden. Met de Werkgroep Jongeren wordt in 2018 gekeken naar de mogelijkheden van meer structurele samenwerking tussen de Werkgroep Jongeren en het Marineblad.

Omdat het Marineblad ook de aandacht trekt van Tweede Kamerleden en de media, draagt het blad actief bij aan de discussie rondom een voor haar taak berekende zeemacht.

1.2.2 Websites & Sociale media

KVMO- website

Met www.kvmo.nl informeert de KVMO haar leden en overige bezoekers over activiteiten en standpunten en voorziet ze de media van aanvullende, soms prikkelende informatie over actuele defensieontwikkelingen. De wekelijkse weblog van de voorzitter trekt niet alleen de aandacht van leden maar ook van vertegenwoordigers van de media en de politiek. Volgens Google Analytics was zijn weblog 'Waarom heeft Defensie zoveel geld nodig? Wat iedereen over Defensie zou moeten weten' in 2017 de meest bekeken weblog (7.672 weergaven). De best bekeken pagina was het nieuwsbericht 'Militair vanwege bijzondere beroep weer de pinneut (14.000 weergaven). De KVMO-site had in 2017 in totaal 85.642 sessies en ca. 266.388 paginaweergaven.

De meest bekeken weblog van 2017.

Weblogs

Iedere maandag, met uitzondering van de vakantieperiodes, verschijnt er een weblog van de voorzitter op de KVMO-website, Facebook en LinkedIn. De weblogs gaan over actuele onderwerpen op het gebied van personeel of de Koninklijke Marine, dan wel over geopolitieke ontwikkelingen. De weblogs worden geregeld door de landelijke media als nieuwssitem opgepikt.

Facebook

De KVMO-facebookpagina heeft een langzame toenemende schare van volgers (452 op 31-12-2017), onder meer door de frequente uitwisseling met berichten op de KVMO-site. Het grotere bereik leidt tot grotere betrokkenheid van bezoekers (likes, reacties en deelacties) en tot een toename van het aantal bezoeken aan de website. Het doorgelinkte webbericht 'Appreciatie onderhandelaarsresultaat arbeidsvoorwaarden Defensie' had het grootste bereik van alle berichten in 2017 (8.404).

ProDef- bulletin/Facebook/website

Communicatie over (aanpassingen van) rechtspositionele afspraken die de CMHF-sector Defensie en de andere Centrales overeenkomen met Defensie vindt plaats via het ProDef Bulletin, de ProDef website en de ProDef facebookpagina. Op de ProDef website wordt de meest actuele informatie geplaatst. Dit betreft zowel informatie uit het Georganiseerd Overleg, als informatie over de overige activiteiten van de GOV/MHB. Er is eind 2017 een start gemaakt om de website overzichtelijker en toegankelijker te maken.

Omdat Facebook over het algemeen een groter bereik heeft dan Twitter of de website en zodoende onder de leden van de GOV/MHB vaker wordt gebruikt, worden links naar de nieuwe artikelen op de website of interessante berichten op de ProDef facebookpagina geplaatst. De mogelijkheid om te reageren is ook wat uitgebreider en levert derhalve een goede input. Na de eerste positieve ervaringen in 2016 is in 2017 gebleken dat het aantal mensen dat wordt bereikt groter is dan via Twitter. Artikelen en berichten worden tot wel 10.000 keer door gebruikers gelezen. Toch is het vooral een aanvulling omdat er duidelijk andere doelgroepen op Twitter en Facebook zitten.

Twitter

Met de accounts @Voorzitter_KVMO en @HSGO_GOV/MHB delen de voorzitter en het HSGO nieuws op het gebied van Defensie, de Koninklijke Marine, arbeidsvoorwaarden en KVMO-aangelegenheden. Het aantal volgers blijft toenemen. Berichten op de KVMO & ProDef websites worden standaard door hen getweet, waardoor het bereik en de betrokkenheid, net als dat het geval is bij plaatsing op Facebook, verder toeneemt.

LinkedIn

Sinds medio 2017 is de voorzitter onder zijn eigen naam actief op LinkedIn. Gebleken is dat de artikelen die op LinkedIn worden geplaatst het grootste bereik hebben van de publicaties die op de verschillende sociale media worden geplaatst.

Nieuwsbrieven

Met behulp van maandelijks nieuwsbrieven worden leden die zich hebben aangemeld voor deze brief geïnformeerd over de belangrijkste onderwerpen die spelen.

1.2.3 KVMO-leerstool

Het zwaartepunt van de KVMO-leerstool militair-wetenschappelijke studies aan de Universiteit Leiden, die is ingesteld in 2007, ligt op bij-

dragen aan het onderwijs binnen het Instituut Politieke Wetenschap, zowel in de bachelor- als in de masterfase. Daarbij betreft het vakken die militair-maatschappelijke vraagstukken in den brede behandelen, inhakend op de actualiteit. Namens de KVMO nemen KTZ Woudstra en KTZ b.d. Turnhout zitting in het curatorium.

Namens de KVMO is prof. dr. T.B.F.M. (Theo) Brinkel benoemd tot bijzonder hoogleraar Militair-Maatschappelijke Studies aan de Universiteit Leiden. Tijdens zijn oratie op 15 januari 2018 heeft hij het bijzonder hoogleraarschap aanvaard. Theo Brinkel is tevens universitair docent internationale veiligheidsstudies aan de Nederlandse Defensie Academie.

Naast de Maatschappelijke Leerstoel wordt thans onderzocht of er draagvlak bestaat voor een Maritieme Militaire Technische Leerstoel aan de TU-Delft. Het eerste gesprek met de TU-Delft heeft hierover plaatsgevonden. In 2018 zal moeten blijken of er daadwerkelijk tot instelling van de technische leerstoel kan worden gekomen.

1.2.4 Krachtige Inbreng

De werkgroep Krachtige Inbreng is de beroepsverenigingsdenktank van de KVMO. Zij komt een paar keer per jaar bijeen en stelt aan het begin van het jaar een actieplan op dat in de loop van het jaar nader wordt uitgewerkt.

1.2.5 Coalitie voor Veiligheid

De KVMO is de initiatiefnemer van de Coalitie voor de Veiligheid (CoaV). De coalitie bestaat uit dertien vakbonden en beroepsorganisaties uit de sector veiligheid en vormen samen de Coalitie voor Veiligheid met als doel een sterk front te vormen en de politiek te bewegen meer te investeren in veiligheid. Op 31 januari 2017 heeft zij in Nieuwspoor een investeringsagenda aan de lijsttrekkers van de politieke partijen overhandigd. De CoaV heeft regelmatig door middel van brieven (onder andere aan de informateur) aandacht gevraagd voor de veiligheid in Nederland.

1.2.6 Activiteiten

In 2017 is de KVMO organisator geweest van verschillende evenementen en heeft zij bij verscheidene externe gelegenheden opgetreden. Al deze activiteiten – al dan niet met media-aandacht – versterken de zichtbaarheid van de KVMO en van de Koninklijke Marine. Op 21 februari 2017 hebben de defensievakbonden een persconferentie gegeven over de door hen onder het personeel gehouden enquête naar het vertrouwen in de werkgever. De enquête leverde schokkende conclusies op die vernietigend waren voor minister Hennis en de top van Defensie. Twee op de drie militairen heeft weinig tot geen

vertrouwen in de top. Liefst 84% van de ondervraagden vindt dat de minister er niet in is geslaagd dat vertrouwen te herstellen. Defensie-medewerkers hebben onder andere enorm veel last van materieel- en munitietekorten, de basisgereedheid is niet op orde, de werkdruk is hoog en de veiligheid van de medewerkers is in het geding. Dit laatste is begin 2018 door Commissie Van der Veer bevestigd.

Heildronk/Oranjebal. Zowel in Nederland als in De West is stil gestaan bij de verjaardag van Zijne Majesteit de Koning. In Den Helder werd in de Marineclub op 26 april 2017 de Heildronk gehouden en op 5 mei 2018 werd in samenwerking met de KVNRO Curaçao op de marinekazerne Suffisant het Oranje-Bevrijdingsbal gevierd.

Op dinsdag 9 mei 2017 heeft de voorzitter KVMO namens de gezamenlijke defensiebonden een petitie aangeboden aan de voorzitter van de Vaste commissie voor Defensie, J.H. ten Broeke. Hierbij waren de commissieleden in groten getale aanwezig. De bonden vragen hiermee aandacht voor de alarmerende situatie waarin het defensiepersoneel haar taak binnen de krijgsmacht moet verrichten én voor het mislukken van de cao-onderhandelingen.

Dinsdagmiddag 13 juni 2017 vond op de Van Ghentkazerne te Rotterdam de 103e Algemene Vergadering van de Koninklijke Vereniging van Marineofficieren plaats. Tijdens het besloten, huishoudelijke gedeelte van de vergadering werden het verenigingsbeleid, de begroting voor 2017 en het jaarverslag over 2016 behandeld en vastgesteld. Daarnaast werden er drie nieuwe bestuursleden benoemd, waaronder de nieuwe vicevoorzitter van de KVMO, KTZ W.P. Groeneveld. Het openbare gedeelte stond in het teken van het symposium Cyber Warfare.

Toehoorders tijdens het KVMO-symposium 'Cyber Warfare'.

Op 23 juni 2017 heeft voorzitter de KVMO-scriptieprijs 2017 uitgereikt aan LTZ3 A.A. Kool. Aan deze prijs is een bedrag van € 500,00 verbonden. In zijn scriptie 'Integrated Mission Management voor C2-ondersteuning' heeft Bram Kool onderzoek gedaan naar meer geautomatiseerde ondersteuning door vergaande integratie van informatiesystemen. Hiermee geeft hij nieuwe inzichten voor vervolgonderzoek naar de ontwikkeling van complexe *Integrated Mission Management Systemen* (IMMS).

Op woensdag 5 juli 2017 was het precies 135 jaar geleden dat vlak voor de kust van Scheveningen de rammonitor Zr. Ms. Adder met man en muis verging. Op deze woensdag 5 juli 2017 dag heeft er voor de eerste keer, na de plaatsing van het monument aan de boulevard van Scheveningen, een plechtige herdenking plaatsgevonden. Namens de KVMO heeft de voorzitter een krans gelegd.

Voorzitter KVMO wordt geïnterviewd na afloop van de persconferentie op 21 februari 2017.

Het Maritiem Evenement vond dit jaar plaats op woensdag 6 september 2017 in Museum Broeker Veiling in Broek op Langedijk.

Op 18 oktober 2017 heeft de KVMO haar jaarlijkse 64-jarigendag voor haar postactieve leden (en hun partners) die het jaar daarop de 65-jarige leeftijd bereiken, onder het motto "Van UKW naar pensioen" georganiseerd.

Op 28 november 2017 vond in het meer dan uitverkochte Zaalje op het KIM voor de 11e keer het KIM KVMO-concert plaats. De avond kwam tot stand in samenwerking met het harmonieorkest Win-nubst. De ruim 200 aanwezigen genoten van een grote variëteit aan muziek, die ten gehore werd gebracht door het enthousiaste orkest, onder leiding van dirigent Bert Willemsen. Het programma van de avond werd ingeleid door Gerlof Boers.

1.3 De collectieve belangenbehartiging

Namens de KVMO trad de Centrale voor Middelbare en Hogere Functionarissen (CMHF)-sector Defensie, bestaande uit de GOV|MHB, KVMO, KVNRO, NOV en de ODB, op als onderhandelingspartner met de werkgever Defensie. In het sectorbestuur van de CMHF-sector Defensie en in de Ledenraad van de GOV|MHB, waarin de KVMO is vertegenwoordigd, worden inzet en standpuntbepaling met betrekking tot de verschillende onderwerpen van overleg met Defensie voorbereid en vastgesteld.

1.3.1 Het Georganiseerd Overleg sector Defensie

De belangrijkste onderwerpen in het Georganiseerd Overleg sector Defensie in 2017 waren het arbeidsvoorwaardenakkoord 2017-2018, het pensioenakkoord voor de eindloonregeling en het AOW-gat.

Arbeidsvoorwaarden

Op 24 november 2017 kwam met de ondertekening van het arbeidsvoorwaardenakkoord 2017-2018 een eind aan een moeizaam en langdurig traject van arbeidsvoorwaardelijke onderhandelingen die eind 2014 door het opstellen van inzetbrieven was gestart. Nadat in januari 2017 tijdens een vergadering van het Sectoroverleg Defensie (SOD) de conclusie was getrokken dat er een onoverbrugbare kloof was ontstaan tussen de wensen en eisen van de Centrales van Overheidspersoneel (hierna Centrales) en het bod van de minister. Daarop werd het georganiseerd overleg opgeschort.

Op uitnodiging van de Minister zijn de Centrales en Defensie op 27 maart 2017 bijeen gekomen voor een vergadering van het Sectoroverleg Defensie (SOD). De Minister heeft tijdens dit SOD een verbeterd bod overhandigd. Dit bod moest als eindbod beschouwd worden. Op 18 april 2017 in het vervolg van het geschorste SOD hebben de Centrales een gezamenlijke appreciatie over het voorstel uitgesproken. Omdat de minister in het SOD van 18 april 2017 had aangegeven dat ondanks onze appreciatie, er geen ruimte was om het voorstel op een tweetal penwijzigingen na aan te passen en het derhalve als eindbod moet worden gezien, waren de Centrales genoodzaakt om aan te geven dat er dus geen sprake kon zijn van overeenstemming.

Op de vraag van de Minister wat de bonden met dit eindbod van plan waren te doen gaven de Centrales aan het bod mee te nemen naar hun achterban om een definitief oordeel te vormen. Voor de GOV|MHB betekende dit dat de leden geraadpleegd diende te worden. Daarvoor hebben de bij de GOV|MHB aangesloten bonden de defensielocaties bezocht en via de geëigende communicatiekanalen de leden om hun oordeel gevraagd. Op 30 mei 2017 heeft de

GOV|MHB de uitslag van onze ledenraadpleging in het SOD aan de Minister bekend gesteld. Ruim meer dan 90 procent van de leden sloeg het eindbod af.

Uiteindelijk werd na een periode van meerdere maanden waarin de gezamenlijke bonden de acties opvoerden op 12 oktober 2017 een verbeterd voorstel door de Minister geboden. Na intensieve onderhandelingen konden Defensie en de Centrales eindelijk aangeven dat er een onderhandelaarsresultaat was. Het resultaat heeft tijdens een uitgebreide ledenraadpleging waarbij de leden zowel digitaal als tijdens een van de vele voorlichtingsbijeenkomsten hun stem konden uitbrengen, van meer dan 80% van de leden van de GOV|MHB instemming gekregen. De andere Centrales hebben ook ingestemd met het resultaat. Daarmee was er sprake een arbeidsvoorwaardenakkoord dat op 24 november tijdens een vergadering van het SOD is ondertekend.

AOW-gat

Op 20 januari 2017, heeft Minister Hennis de Tweede Kamer geïnformeerd dat de voorlopige voorziening AOW-gat wordt verhoogd. Op 6 december 2016 deed de Minister deze toezegging al. Dit nadat rechtszaken tegen het AOW-gat bij zowel militairen als burgermedewerkers de Minister ertoe dwongen om met een aangepaste compensatie te komen. Op grond van deze aanvullende compensatie doet de minister de toezegging dat niemand minder dan 90 procent krijgt van het netto inkomen dat bij 65 jaar zou zijn uitgekeerd als de AOW- en pensioenleeftijd nog steeds 65 jaar zouden zijn geweest.

Desondanks is de GOV|MHB namens haar leden door blijven strijden bij de rechter. In 2017 zijn een aantal uitspraken van de Centrale Raad van Beroep (CRvB) geweest. Op 26 april 2017 heeft de CRvB een uitspraak gedaan in zaken van voormalige burgerambtenaren van het ministerie van Defensie met een wachtgelduitkering (SBK 2004). Geoordeeld is dat met de financiële voorzieningen die de minister van Defensie vanaf 2017 heeft getroffen, er geen sprake meer is van verboden onderscheid naar leeftijd. De Centrale Raad van Beroep heeft tevens op 1 juni 2017 een uitspraak gedaan in zaken van gewezen militairen met een uitkering op grond van de Uitkeringswet Gewezen Militairen (UGM). Ook hier werd geoordeeld dat er geen sprake is van verboden onderscheid naar leeftijd. Daarmee kwam er een eind aan een lange juridische strijd. De GOV|MHB is echter nog steeds van mening dat het AOW-gat volledig gecompenseerd dient te worden en wendt zich in een ultieme poging tot de politiek om tot een oplossing te komen.

Pensioenakkoord militaire eindloonregeling

Op 11 oktober 2017 zijn Defensie en de Centrales een aanpassing in de pensioenregeling voor militairen overeengekomen. De militaire eindloonregeling moest worden aangepast vanuit wettelijke eisen over de pensioenopbouw vanaf 1 januari 2018. Zonder aanpassing zou de regeling fiscaal onzuiver (niet in overeenstemming met de wettelijke eisen) zijn, met als ultiem gevolg dat het totale opgebouwde pensioenvermogen in de progressieve belastingheffing valt.

De militaire eindloonregeling volgt, vanaf 1 januari 2018, de aanpassingen in de burger middelloonregeling conform de 'volgen-tenzij' afspraak, gemaakt over pensioenregelingen binnen de overheid. Daarnaast worden twee wijzigingen doorgevoerd die typisch op de eindloonregeling betrekking hebben. Dat zijn de vormgeving van de backserviceberekening in 2018 en de indexatieberekening. Daarom hebben sociale partners bij Defensie voor 2018 met behoud van het eindloonkarakter een alternatieve wijze van berekenen backservice bedacht.

Arbitrage- en Adviescommissie (AAC)

Tijdens de SOD vergadering van 27 april 2017 hebben de Centrales aangegeven dat het eindbod arbeidsvoorwaarden van de Minister volstrekt onvoldoende was. Er was dus geen sprake van overeenstemming tussen de Centrales en Defensie. De Centrales hebben kort na deze vergadering in een brief aan de Minister aangegeven dat zij de Advies en Arbitragecommissie (AAC) om advies wilden vragen. De AAC is een commissie die een advies of een bindende uitspraak (arbitrage) ten aanzien van een geschil tussen partijen kan doen. Deze commissie kan door de bonden bij de overheid, door de overheidswerkgevers, of door beide partijen gezamenlijk worden geconsulteerd. Zij heeft de bevoegdheid om een advies uit te brengen. Als partijen dat samen overeenkomen kan het om arbitrage verzoeken. Dan heeft het advies een bindend karakter. De reden van deze stap van de Centrales is om een duidelijk standpunt te krijgen op de vraag of er gedurende dit traject van arbeidsvoorwaardelijke onderhandelingen sprake is geweest van open en reëel overleg.

Vervolgens hebben partijen op 9 mei 2017 in een SOD vergadering moeten bepalen wat het geschil is, of er sprake is van een advies- of arbitragevraag en of partijen een gezamenlijke gang naar de AAC willen of niet. Hier werd duidelijk dat Defensie niet samen met de bonden de AAC om advies wilde vragen. De Advies en Arbitrage Commissie heeft uiteindelijk, na alle partijen te hebben gehoord, een advies afgegeven over het arbeidsvoorwaardelijke proces van de afgelopen jaren. Naar aanleiding van dit advies dienen Defensie en de Centrales zo spoedig mogelijk het proces te evalueren zodat het proces kan worden verbeterd om uiteindelijk in gezamenlijkheid te komen tot een volgend resultaat. In 2017 is deze evaluatie helaas nog niet gelukt.

Ondertekening van het arbeidsvoorwaardenakkoord, november 2017.

Vooruitblik
Het belangrijkste onderwerp van overleg in 2018 is het vervolgen van de arbeidsvoorwaardelijke onderhandelingen, met als uiteindelijk doel een arbeidsvoorwaardenakkoord te kunnen sluiten met daarin een nieuw specifiek pensioenstelsel voor militairen, aanpassingen in het loongebouw en verdere loonsverhoging. Daarnaast zijn diverse onderwerpen door het opschorten van het overleg blijven liggen of helemaal niet in het overleg behandeld. Deze achterstand moet worden weggewerkt zonder de nieuwe actuele onderwerpen uit het oog te verliezen. Ook de afspraken uit het arbeidsvoorwaardenakkoord 2017-2018 moeten nog in de regelgeving worden uitgewerkt.

H O O F D S T U K I I
Secretarieel jaarverslag 2017

Inhoud

- 2.1 Hoofdbestuur
- 2.2 Ledenbestand
- 2.3 Afdelingsbesturen
- 2.4 Werkgroepen
- 2.5 Medezeggenschapcommissies (MC's)

2.1 Hoofdbestuur

2.1.1 De samenstelling van het hoofdbestuur was op 1 januari 2017 als volgt:

KLTZ ing. M.E.M. de Natris	voorzitter
KTZ mr. N.A. Woudstra	vicevoorzitter
LTZ2OC (LD) R. Groen	secretaris
KLTZ (LD) H.M.J. van de Burgt	penningmeester
MAJ N. van Woensel	hoofd sectie georganiseerd overleg
KLTZ (LD) R. de Leeuw	vertegenwoordiger afdeling Noord
KLTZ ing. W.P. Groeneveld EMSD	vertegenwoordiger afdeling Midden
KLTZ (TD) T.S. van Tongeren	vertegenwoordiger afdeling Zuid

KLTZ (LD) P.J. van Roon	vertegenwoordiger afdeling Caribisch Gebied
LTZ2 A.J. Roelofs	vertegenwoordiger werkgroep Jongeren
KLTZ M.A.W. Riemens	vertegenwoordiger werkgroep Genderbeleid
KTZT b.d. W. Helleman	vertegenwoordiger werkgroep PA
LTZ1 (LD) KMR M. Venema	vertegenwoordiger werkgroep EA

2.1.2 Tijdens de 103^e Algemene vergadering d.d.13 juni 2017 traden statutair af en werden voorgedragen voor herbenoeming:

KLTZ ing. M.E.M. de Natris	voorzitter
KLTZ (LD) H.M.J. van de Burgt	penningmeester
LTZ2OC (LD) R. Groen	secretaris
KLTZ M.A.W. Riemens	vertegenwoordiger werkgroep Genderbeleid

2.1.3 Tijdens de 103e Algemene vergadering d.d. 13 juni 2017 werden voor-
gedragen ter benoeming:

KLTZ ing. W.P. Groeneveld EMSD	vicevoorzitter
KLTZ (LD) R. de Leeuw	vertegenwoordiger afdeling Noord
KLTZ (TD) T.S. van Tongeren	vertegenwoordiger afdeling Zuid

2.1.4 Tussentijds afgetreden:

KLTZ mr. N.A. Woudstra	vicevoorzitter
KLTZ (LD) drs. P.J. van Roon	vertegenwoordiger afdeling Caribisch gebied
KLTZ b.d. W. Helleman	vertegenwoordiger werkgroep PA
LTZ2OC (LD) R. Groen	secretaris
KLTZ (LD) R. de Leeuw	vertegenwoordiger afdeling Noord
LTZ2 A.J. Roelofs	vertegenwoordiger werkgroep Jong-KVMO

2.1.5 De samenstelling van het hoofdbestuur was per 31 december 2017 als volgt:

KLTZ ing. M.E.M. de Natris	voorzitter
KLTZ ing. W.P. Groeneveld EMSD	vicevoorzitter
LTZ2OC (LD) N.J. van Lierop	secretaris
KLTZ (LD) H.M.J. van de Burgt	penningmeester
MAJ N. van Woensel	hoofd sectie georganiseerd overleg
LTZ1 (LD) J.L. ten berg	vertegenwoordiger afdeling Noord
Vacature	vertegenwoordiger afdeling Midden
KLTZ b.d. T.S. van Tongeren	vertegenwoordiger afdeling Zuid
KLTZ (LD) C.M. van der Pijl	vertegenwoordiger afdeling Caribisch gebied
Vacature	vertegenwoordiger werkgroep Jongeren
KLTZ b.d. M.A.W. Riemens	vertegenwoordiger werkgroep Genderbeleid
KLTZ b.d. M.A. Eland	vertegenwoordiger werkgroep PA
LTZ1 (LD) KMR M. Venema	vertegenwoordiger werkgroep EA

2.2 Ledenbestand

De KVMO had op 31 december 2017 in totaal 3872 leden, onderverdeeld in 1345 actieve, 1078 elders-actieve/KMR en 1435 postactieve leden. Er is hiermee, ondanks een redelijk succesvolle werving op het KIM, sprake van een daling ten opzichte van vorig jaar. De daling is het gevolg van een verkleining van de Koninklijke Marine, vergrijzing van het ledenbestand en een afname van het aantal elders actieven.

2.3 Afdelingsbesturen

De vier afdelingsbesturen vormen de bestuurlijke basis van de KVMO. De bezetting van de afdelingen Noord, Midden, Zuid en Caribisch gebied was in 2017 goed. Afdelingen hebben een gestandaardiseerd bestuur van 4 tot 6 leden, bestaande uit een voorzitter, een secretaris-penningmeester en 2 tot 4 leden. De bestuursleden behartigen zoveel mogelijk de belangen van vier doelgroepen: Jongeren (tot 35 jaar), Actieven, Elders-actieven en de Postactieven. In het jaar 2017 werden afdelingsbijeenkomsten en arbeidsvoorwaardelijke bijeenkomsten goed bezocht. Het was dan ook een bijzonder en roerig arbeidsvoorwaardelijk jaar voor het defensiepersoneel. Per

januari 2018 is ten opzichte van januari 2017 een groot gedeelte van het hoofdbestuur vernieuwd. De KVMO is blij met deze positieve ontwikkeling en betrokkenheid van de leden.

2.4 Werkgroepen

Binnen de KVMO bestaan vier werkgroepen, waarvan de voorzitters qualitate qua lid zijn van het hoofdbestuur.

2.4.1. Werkgroep Post-actieven

De werkgroep Post-actieven (WGPA) behartigt de belangen van leden met een UKW-uitkering of met een ouderdomspensioen. De werkgroep geeft het hoofdbestuur gevraagd en ongevraagd advies over onderwerpen die van belang zijn voor (post-actieve) marineofficieren. Ook behartigt de werkgroep, namens de KVMO, de belangen van leden die veteraan zijn. Onder andere neemt een lid van de werkgroep zitting, namens de KVMO, in het Veteranenplatform.

De werkgroep organiseert periodiek verschillende activiteiten gericht op het postactieven ledenbestand van de KVMO. Deze evenementen zijn de jaarlijkse 64-jarigendag en het jaarlijkse Maritiem Evenement. Tevens verzorgt de werkgroep de tweejaarlijkse de KVMO-Veteranendag.

Voor het eerst zal de werkgroep in 2018 een KVMO-stand verzorgen tijdens de Nederlandse Veteranendag op 30 juni 2018 in Den Haag. Aan de hand van de ervaringen zal gekeken worden of een dergelijke KVMO-stand ook op andere evenementen (zoals Marinedagen) kan worden ingericht.

2.4.2. De werkgroep Jong-KVMO

Deze werkgroep heeft in 2017 een 'slapend' bestaan geleid doordat de vertegenwoordiger veelal operationeel is ingezet. Eind 2017 is een nieuwe voorzitter voor de werkgroep gevonden. In 2018 zal de werkgroep dan ook weer actief worden ingezet.

2.4.3. De werkgroep Elders-Actieven/KMR's

Deze werkgroep heeft, al naar gelang het onderwerp, steeds een wisselende groep leden betrokken bij de standpuntbepaling binnen de KVMO.

De Werkgroep Elders Actieven heeft in 2017 activiteiten georganiseerd die zich richten op het behouden en versterken van de band van de Elders Actieve leden en de KVMO (en daarnaast ook de Koninklijke Marine). In 2018 zal daar vervolg aan worden gegeven. Het blijft een uitdaging om de leden te mobiliseren om mee te doen aan activiteiten. Een enquête onder de doelgroep (overigens met een lage response) wees uit dat activiteiten in het westen van het land, op een doordeweekse avond, op een redelijke opkomst zouden moeten kunnen rekenen. Dit wordt nog niet bevestigd uit de opkomst bij de eerste georganiseerde activiteiten in het eerste kwartaal van 2018. Een van de doelstellingen is dan ook om het enthousiasme onder de leden te vergroten. Ook wordt samenwerking gezocht met de vereniging KIM AV, om ook hun leden bij de activiteiten te betrekken. In een later stadium wordt onderzocht hoe de band met deze vereniging kan worden versterkt.

2.4.4. De werkgroep Gender

De werkgroep Gender is in het voorjaar 2017 van start gegaan met de KVMO Wargame Sequoia op de Van Ghentkazerne te Rotterdam. Enerzijds om de deelnemers bekend te maken met de werkvorm

“wargamen” en anderzijds om door middel van deze werkvorm na te denken over inclusiviteit en de betekenis voor de defensieorganisatie en het individu. Opvallend tijdens de bijeenkomst was dat inclusiviteit wordt gelinkt met sociale veiligheid en emoties. In 2017 is het idee ontstaan om de naam van de Werkgroep Gender te wijzigen naar Werkgroep Sociale Innovatie. Op deze manier kan een breder scala van onderwerpen, die op de personele agenda van Defensie staan, aan bod komen. Onderwerpen waaronder naast het toepassen van een gender perspectief, ook diversiteit, inclusiviteit en sociale veiligheid kunnen vallen. Met artikelen in het Marineblad zal aandacht voor deze onderwerpen worden gevraagd. Activiteiten zullen worden georganiseerd voor en met leden, om sociale innovatie te kunnen bewerkstelligen. Of en hoe dat gaat werken wordt nader onderzocht.

2.5 Medezeggenschapscommissies (MC's)

De KVMO stimuleert leden om lid te worden van MC-commissies. Ondersteuning aan de MC's is via de GOV|MHB opgezet. Gezien het ledenbestand ziet de KVMO ook ondersteuning van overlegvoorzitters als een taak. Binnen de GOV|MHB opereert de werkgroep medezeggenschap die maandelijks bijeenkomt om zorg te dragen voor een

optimale informatie-uitwisseling vanuit het Georganiseerd Overleg en de medezeggenschap.

Deelnemers aan de KVMO Wargame Sequoia, mei 2017.

HOOFDSTUK III

Bestuurlijk Jaarverslag 2017

3.1 Algemeen

Het bestuur is in 2017 in staat geweest haar bestuurlijke taken uit te voeren. De besluitvoorbereiding door het DB en de KVMO-staf, besluitneming door het HB en de controle door de afdelingsbesturen zijn in goede sfeer verlopen. Overkoepelende zaken, met name op het terrein van arbeidsvoorwaarden en pensioenen, worden met het bestuur van de CMHF-sector Defensie afgestemd. De voorzitter van de KVMO is als duovoorzitter GOV|MHB, namens de CMHF-sector Defensie, lid van het centraal bestuur van de CMHF en plaatsvervangend lid van de ledenraad van de Vakcentrale voor Professionals (VCP). Daarnaast heeft de voorzitter gedurende een paar maanden als plaatsvervangend lid namens de CMHF in het Algemeen Bestuur van de VCP gezeten.

Vertegenwoordigers vanuit de GOV|MHB-staf nemen namens de CMHF zitting in overkoepelende organen, zoals het verantwoordings-orgaan van het ABP. Sinds juni 2016 heeft de beleidsmedewerker pensioenen & sociale zekerheid zitting als volwaardig lid in de Pensioenkamer.

3.2 Hoofdbestuur

In 2017 is het hoofdbestuur zes maal bijeen geweest, inclusief een heidag KVMO om het Strategisch plan 2012-2017 te evalueren. De verslagen van deze vergaderingen werden ook aan de afdelingsbesturen gezonden. Naast de voorzitter, vicevoorzitter, secretaris en penningmeester zijn lid van het hoofdbestuur vertegenwoordigers van

afdelingen en van de werkgroepen Post-actieven, Jongeren, Gender en Elders Actieven.

3.3 Afdelingsbesturen

De vier afdelingsbesturen hebben het hoofdbestuur in 2017 kritisch gevolgd. Daarnaast zorgden zij voor contacten met de leden door het organiseren van afdelingsvergaderingen en (sociale) activiteiten. Bij zowel de afdeling Midden als Noord worden geregeld borrels gehouden in het Bruin Café/Marineclub. Naast de voorzitter, die een terugkoppeling geeft over de laatste stand van zaken, is er vaak een gastspreker die een actueel onderwerp belicht.

3.4 Samenwerking KVMO-OB

Al vele jaren bestaat een uitstekende samenwerking tussen de KVMO en Onderlinge Bijstand (OB) waarbij beide verenigingen zich enerzijds zelfstandig manifesteren, maar wel in hecht verband optreden. Deze samenwerking heeft vorm gekregen in onder andere de Regeling Tegemoetkoming Thuiszorg (RTT), de Regeling Reiskosten Ziekenhuisbezoek (RRZ) en het Uitzendcertificaat. Daarnaast biedt OB via de Stichting Notaris Eduard S. Lansberg Studiefonds (SNLS) de mogelijkheid voor kinderen van KVMO-leden studiebeurzen te verstrekken in de vorm van renteloze leningen. In 2017 heeft OB verschillende KVMO-leden met raad en (financiële) daad bijgestaan. De KVMO is OB hier bijzonder erkentelijk voor en vertrouwt op een voortzetting van de samenwerking.

4.1 Algemene doelstellingen 2018

Het komende jaar zal zowel op het vlak van de collectieve belangenbehartiging als van beroepsmatige zaken een belangrijk jaar worden. De KVMO blijft zeer bezorgd over de toekomst van de Koninklijke Marine. Na het uitkomen van de Defensienota 2018 zal moeten blijken of de investeringen in de krijgsmacht daadwerkelijk gaan plaatsvinden. De KVMO is blij verrast dat het kabinet eind 2017 heeft besloten dat de Koninklijke Marine een Combat Support Ship krijgt toebedeeld. Minder blij is ze met het feit dat besluiten over de hoognodige en broodnodige innovatie van slagkracht, door vervanging en uitbreiden van het aantal M-fregatten en onderzeeboten, en mijnenjagers nog niet zijn genomen. De operationele inzet zal hier de komende jaren onder gaan lijden, daar het in de lijn der verwachting is dat verouderde materieel steeds vaker door problemen niet inzetbaar zal zijn.

De KVMO zal zich als beroepsvereniging, zowel via haar eigen netwerk als via de Coalitie voor Veiligheid, blijven inzetten om de uitdagingen van de Koninklijke Marine in het voetlicht te plaatsen en zich sterk te maken voor een voor haar taak berekende zeemacht. Op het gebied van de belangenbehartiging wordt de KVMO in het overleg vertegenwoordigd door het HSGO, Majoor (KL) Niels van Woensel. Defensie en de Centrales voor Overheidspersoneel zijn in 2017 uiteindelijk tot een arbeidsvoorwaardenakkoord gekomen. In het akkoord is de afspraak gemaakt dat voor 1 oktober 2018 een nieuw pensioenstelsel voor de militair moet zijn overeengekomen. Dit houdt in dat rond het zomerverlof 2018 overeenstemming moet worden bereikt over een nieuw defensie specifiek pensioenstelsel en het hieraan gekoppelde loongebouw. Dit resultaat kan dan na het zomerverlof aan de leden worden voorgelegd. De KVMO maakt zich, naast de dekkingsgraad en het niet-indexeren van de pensioenen bij het ABP, zorgen over de voortdurende discussies rondom de toekomst van het Nederlandse pensioenstelsel. De proefballonnen/dreigementen uit het Haagse, “Als de bonden niet meewerken, dan doen we het zelf”, maar ook het kunstmatige Europese rentebeleid, voorspellen niet veel goeds voor het middelbaar en hoger personeel in Nederland.

4.2 Personeel en middelen

Het hoofdbestuur constateert dat het ledental sinds jaar en dag met ongeveer 100-150 leden per jaar afneemt. Dit ondanks het feit dat een groot deel van de adelborsten de weg naar de KVMO weet te vinden. Het hoofdbestuur heeft goede hoop dat in 2018 de Werkgroep jongeren weer actief wordt binnen de vereniging. Dit is essentieel voor de toekomst van de KVMO en jonge (aspirant) officieren. Zij bepalen namelijk niet alleen de KVMO-toekomst maar ook hun eigen toekomst: de KVMO/GOV|MHB speelt een belangrijke rol bij de invulling van het nieuwe personeelssysteem. Bij de afweging van ons standpunten zijn onze jonge leden een belangrijke factor. De

KVMO zal dan ook bij de jonge officieren langs gaan om te vragen onder welke condities een ‘wendbare’ krijgsmacht hen kan boeien en binden.

De harde kern van de KVMO zal ook in 2018 bestaan uit zowel de twee vrijgestelde officieren, Marion Lijmbach (redacteur Marineblad) en Edith Prent (hoofd secretariaat). Daarnaast zult u als vrijwilliger de KVMO mede op koers en vaart moeten houden. Ons bestaansrecht hangt af van de inzet van marineofficieren voor marineofficieren. Het hoofdbestuur blijft in 2018 leden benaderen om zich actief, op projectbasis, in te zetten voor de KVMO. Het bestuur hoopt, ondanks de drukke werkzaamheden van eenieder, gebruik te kunnen blijven maken van de kennis en kunde binnen onze vereniging. Alleen op deze wijze kunnen we invulling blijven geven aan de drie doelstellingen van de KVMO. Ook in 2018 zal het dagelijks bestuur toezien op het stellen van de juiste prioriteiten in de veelheid aan activiteiten en werkzaamheden.

4.3 Processen

Begin 2018 zal het arbeidsvoorwaardelijk proces worden opgestart om te komen tot een arbeidsvoorwaarden-inzetbrief. Daarnaast zal aan de Algemene Vergadering een strategieplan voor de periode 2018-2023 worden voorgelegd. Naast de werving van nieuwe leden zal hierin in het bijzonder de continuïteit van de KVMO centraal komen te staan. Het aantrekken van voldoende bestuurders, vrijwilligers en nieuwe leden blijft essentieel voor de vereniging. Het onverminderd hoge irreguliere verloop binnen de Koninklijke Marine blijft zorgelijk en heeft ook effect op het ledenbestand van de KVMO. Oud-marineofficieren die vóór de UKW-leeftijd de dienst verlaten, blijven veelal nog maar een paar jaar lid van de KVMO. De beleidsplannen voor een adaptieve krijgsmacht zou dit effect kunnen versterken. Gezien het feit dat in de toekomst slechts een zeer beperkt deel van de marineofficieren in dienst kan blijven tot het bereiken van de UKW-leeftijd zal naast de ledenwerving ook de ledenbinding voortdurende aandacht behoeven.

4.4 DenK-GOV

De werkgroep Defensiebeleid en Krijgsmacht, DenK-GOV, wordt gevormd door de KVMO en de NOV. Beide verenigingen zijn door hun leden in DenK-GOV vertegenwoordigd. Vanuit deze werkgroep kunnen de voorzitters worden voorzien van een professioneel, goed onderbouwd standpunt over de ontwikkelingen binnen de krijgsmacht en blijven zij meedenken over vrede en veiligheid. Mede dankzij de kennis die aanwezig is binnen DenK-GOV kunnen de gezamenlijke officierenverenigingen ook in 2018 snel inspelen op actualiteiten, dan wel de media voorzien van achtergrondinformatie over de krijgsmacht. Mocht u interesse hebben om deel te nemen in deze denktank dan kunt u contact opnemen met voorzitter@kvmo.nl

H O O F D S T U K V
Begroting 2018

De begroting voor dit jaar is, inclusief toelichting, vanaf medio april voor leden per e-mail op te vragen bij het secretariaat van de KVMO. De begroting wordt behandeld en vastgesteld tijdens de Algemene Vergadering.

H O O F D S T U K V I
Benoeming leden hoofdbestuur

6.1 Tijdens de 104e Algemene Vergadering op 14 juni 2018 treden statutair af en worden voorgedragen voor herbenoeming:

LTZ1 (LD) KMR M. Venema vertegenwoordiger werkgroep EA

6.2 Tijdens de 104e Algemene Vergadering op 14 juni 2018 treedt af:
N.v.t.

6.2.1. Tussentijds afgetreden

KLTZ (LD) drs. P.J. van Roon vertegenwoordiger afdeling
Caribisch gebied

KTZT b.d. W. Helleman vertegenwoordiger werkgroep PA
LTZ2OC (LD) R. Groen secretaris

KLTZ (TD) b.d. T.S. van Tongeren vertegenwoordiger afdeling Zuid

KLTZ (LD) R. de Leeuw vertegenwoordiger afdeling
Noord

LTZ2 A.J. Roelofs vertegenwoordiger werkgroep
Jong-KVMO

6.3 Tijdens de 104e Algemene Vergadering op 14 juni 2018 worden benoemd:

LTZ2OC (LD) N.J. van Lierop

LTZ1 (LD) J.L ten berg

KLTZ (LD) C.M. van der Pijl

KLTZ R.O.P. Pulles

KLTZ H.M. van Rijn

KLTZ b.d. M.A. Eland

LTZ3 (LD) H.M. Krul

secretaris

vertegenwoordiger afdeling

Noord

vertegenwoordiger afdeling

Caribisch gebied

vertegenwoordiger afdeling Zuid

vertegenwoordiger afdeling

Midden

vertegenwoordiger werkgroep PA

vertegenwoordiger werkgroep

Jong-KVMO

UITNODIGING

voor de 104^e Algemene Vergadering van de KVMO op donderdagmiddag 14 juni 2018

De 104^e Algemene Vergadering wordt gehouden op de Nieuwe Haven in Den Helder. Tijdens het (besloten) huishoudelijk gedeelte staan de vereniging, het verenigingsbeleid, de begroting 2018 en het jaarverslag 2017 centraal.

De Algemene Vergadering begint om 13.00 uur. Vanaf 12.00 uur bent u van harte welkom.
De lunch staat voor u klaar.

HUISHOUDELIJK GEDEELTE

Agenda

1. Opening en mededelingen voorzitter
2. Goedkeuring verslag 103e Algemene Vergadering d.d. 13 juni 2017
3. Behandeling amendementen ingevolge artikel 10 Algemeen Reglement
4. Beschrijvingsbrief 2018
5. Gevoerd beleid 2017
6. Strategie 2018
7. Financieel jaarverslag 2017
8. Verslag kascommissie 2017
9. Begroting 2018, opvraagbaar bij het secretariaat
10. Benoeming kascommissie 2018
11. Benoeming hoofdbestuursleden
12. Rondvraag en sluiting

Na afloop van het huishoudelijk gedeelte is er een korte pauze met koffie/thee, waarna het jaarlijkse KVMO-symposium plaatsvindt (zie de pagina hiernaast).
We sluiten de dag af met een borrel om 17.00 uur.

Locatie

Nieuwe Haven, Gebouw Albatros
Rijkszee- en Marinehaven 1, 1781 ZZ Den Helder

De vergadering is voor alle KVMO-leden toegankelijk. Het hoofdbestuur van de KVMO nodigt haar leden dan ook van harte uit hierbij aanwezig te zijn!

KUSTWATER groeidend economisch belang vraagt om strategische aanpak

Gastprekers: KTZ Ronald Blok, MSc
Directeur Kustwacht Nederland
Sjaco Pas en Jaap van den Hoed
Beleidsadviseurs Nautische Zaken Kustwacht
Nederland

Het symposium begint om 15.30 uur. Na afloop, om ca. 17.00 uur, is er een borrel. Via het Marineblad, www.kvmo.nl en nieuwsbrieven wordt u op de hoogte gehouden van het definitieve programma.

LOCATIE: GEBOUW ALBATROS, NIEUWE HAVEN • ADRES: RIJKSZEE- EN MARINEHAVEN 1, 1781 ZZ DEN HELDER

Het wordt op prijs gesteld als u uiterlijk **28 mei** a.s. kenbaar maakt of u aanwezig zult zijn en van de lunch gebruik wilt maken. Bij voorkeur ontvangen wij uw opgave via het aanmeldformulier op www.kvmo.nl of per e-mail: info@kvmo.nl. U kunt ook gebruik maken van onderstaande antwoordstrook.

Ondergetekende:

Naam

Adres.....

Rang.....

Plaatsing.....

E-mailadres

☐ neemt deel aan het **huishoudelijk gedeelte** van de 104^e Algemene Vergadering van de KVMO op 14 juni 2018

☐ zal wel/geen*) gebruik maken van de lunch

☐ neemt deel aan het **openbare gedeelte** van de 104^e Algemene Vergadering

*) doorhalen wat niet van toepassing is

S.v.p. in envelop retourneren aan het KVMO-secretariaat, antwoordnummer 93244, 2509 WB Den Haag. Frankeren is niet nodig.

column

‘In een tijdperk van uitgebreide rechten en continue zelfontplooiing is zelfopoffering moeilijk te begrijpen’

Het was een grauwe lenteochtend toen luitenant-kolonel Arnaud Beltrame de melding binnenkreeg. Een aanhanger van de Islamitische Staat had meerdere mensen neergeschoten en zich vervolgens verschanst in een supermarkt in het zuid-Franse dorpje Trèbes. Beltrame was plaatsvervangend commandant van de Gendarmerie in het Département (vergelijkbaar met een provincie), en snelde zich ter plaatse met zijn team. De dader had een aantal mensen gegijzeld en er werd onderhandeld over hun vrijlating. Als diep gelovige man stelde Beltrame voor om van plaats te ruilen met de kassière, volgens het devies ‘vrouwen en kinderen eerst’. Hij liet zijn telefoon openstaan zodat zijn team alles kon horen. De militairen van de interventie-eenheid hadden de schoten waarschijnlijk ook zonder telefoon gehoord, en zette hierna de bevrijdingsactie in. Het kwam te laat voor Beltrame. De dader schoot hem eerst in zijn armen en benen. Daarna sneed hij hem de keel door.

Wat is dapperheid? Deze ouderwetse deugd bleek altijd al moeilijk te definiëren, ondanks de mooie poging in de beroemde Socratische dialoog van Laches. Er is in ieder geval sprake van moed als men in een gevaarlijke situatie weerstand kan bieden tegen de natuurlijke impuls om de benen te nemen. Voor de meeste mensen zal de reflex in de dagelijkse praktijk het tegenovergestelde betreffen; namelijk de neiging om niets doen als juist een bepaalde handeling of actie op zijn plaats is. Vaak verroeren we ons niet als het ‘goede doen’ te ingewikkeld lijkt of lastige gevolgen kan hebben. In tijden van oorlog wordt dapperheid geassocieerd met plichtsbesef en trouw aan de eenheid of aan koning & vaderland. Met veel oefenen en de juiste ‘skills & drills’ deinzen militairen niet terug voor gevaar, en rennen ze voorwaarts in plaats van weg. Angst kan dus worden overwonnen en dapperheid kan worden gekweekt. Toch zijn de meeste militairen niet van plan om in de strijd hun leven te ‘geven’; indien enigszins mogelijk ontnemt men vooral eerst de vijand zijn leven. Beltrame handelde vanuit een ander motief; ongewapend gaf hij zijn eigen leven om die van een onbekende te redden.

In een tijdperk van uitgebreide rechten en continue zelfontplooiing is zelfopoffering moeilijk te begrijpen. Maatschappij en markt draaien om het adagium ‘ieder voor zich’ en de onzichtbare hand van econoom Adam Smith voor ons allen. Goed en kwaad zijn weg gerelativeerd; we doen graag dingen goed, maar zijn niet overtuigd van het goede doen. Geven zonder verwachting of tegenprestatie is zeldzaam en niets is gratis. Zo bezien is zelfopoffering het ultieme van geven en dienstbaarheid. Aanleren is moeilijk; het komt vooral uit een diepe overtuiging en geloof. Ironisch gezien dacht de moordenaar zichzelf ook op te offeren; hij was voornemens om op spectaculaire wijze als martelaar te sterven. Uiteindelijk vormde zijn actie niets meer dan een opstap voor Arnaud Beltrame, die geen glorie zocht maar wel besloot zijn leven te geven. En hiermee op ontwapenende wijze een daad van terreur omzetten in een bron voor inspiratie.

Mr. S. (Sergei) Boeke, voormalig marineofficier, is onderzoeker aan de Universiteit Leiden, Campus Den Haag.

De inname van Den Briel anno 2018

Viering van de inname van Den Briel, 1 april 2018. (foto collectie auteur)

Verrast keek ik op toen mijn kleindochter mij vertelde dat studenten en staf van de Vrije Universiteit Brussel (VUB) ieder jaar opnieuw een uitstap maken naar het vestingstadje Den Briel. In het stadswapen lezen we 'Libertatis Principae' (de eersteling der vrijheid). De inname van Den Briel in 1572, weten wij, is van enorme betekenis geweest voor de Nederlanden en voor Europa.

Met 'Den Briel' grijpt de VUB, in 1969 gesticht, terug op de eigen geschiedenis en vindt een uitweg uit de autoritaire beklemming van die dagen. De inname van Den Briel zou een VUB-symbool worden voor de beoogde vrijzinnigheid en het uiten van de vrije gedachten.

De geschiedenis van 'Den Briel'

Om het belang van de relatie tussen 'Den Briel' en het toenmalige vrijheidsstreven in de Nederlanden beter te kunnen begrijpen het volgende. Zijn grote delen van het land onderdeel van het Germaanse Bourgondië, later komen de Nederlanden onder Spaans bestuur. In de middeleeuwen ontwikkelen zich met name Brabant en Vlaanderen tot bloeiende provincies zowel industrieel en cultureel. In de steden hebben burgers het lokale bestuur overgenomen van het aloude feodale bestuur. Er ontstaat een nieuw klasse van burgers, die zich losmaakt van oeroude feodale verhoudingen. Meer zelfbestuur en meer

*Het wapen
van de VUB*

vrijheid. Over het geloof worden vragen gesteld en de invloed van de her en der opgestane hervormers doet zich meer en meer gelden. Het is dan ook begrijpelijk dat de hervorming in de Nederlanden, juist in Vlaanderen aanvangt.

Het Spaanse wereldrijk is inmiddels een feit geworden en de Lage Landen blijken een

belangrijke bijdrage te kunnen leveren aan de Spaanse schatkist. In 1540 leidt belastingverhoging door Karel V tot de Gentse opstand. Met zijn opvolger Filips II wordt de toestand er niet beter op. Godsdienstvervolgung, verbeurdverklaring van bezittingen, belastingdruk e.d. leiden tot beperking van vrijheden, die na de feodale tijd juist aan betekenis hadden gewonnen. Ik doe een beroep op de bij de lezer wel bekende geschiedenis onder het bewind van de hertog van Alva. De tiende penning, de vervolging van de inwoners die zich van de Katholieke Kerk hebben afgewend, de instelling van een Raad van Beroerten en zo meer. Om kort te gaan wordt door het bewind terreur tegen de burgerij uitgeoefend van een ongekende hevigheid. De adel roert zich en biedt het bewind een 'smeekschift' aan om de druk te verlichten.

Landing van de Watergeuzen voor de Noordpoort van Den Briel, 1 april 1572. Olieverfschilderij van I. Waldorp, Trompmuseum Den Briel.

De volgende passages uit 'De geschiedenis van het Nederlandse Zeewezen' van de hand van Jhr. mr. J.C.de Jonge kunnen de lezer van nut zijn:

'Het Vaderland, zuchtend onder de dwingelandij, roept om verlossing; ORANJE [Willem van, JH] biedt het de hand, legers worden door hem op de been gebracht om,

Studenten van de Vrije Universiteit Brussel in Den Briel, 1 april 2018.

Naspelen van het rammeien van de poort door de watergeuzen. (foto's collectie auteur)

ware het mogelijk, Nederland te redden; doch toen die poging mislukte, vestigt de held het oog op de zee. Zij beklommen eenige schepen, doen de vijand afbreuk, maken zich meester van den Briel en met de verovering dier stad vangt de bevrijding van het Vaderland aan. De moedige Noord-Hollanders volgen hun voorbeeld na en verslaan [de Spaanse vloot onder, JH] Boussu'.

'In de rij VReugde, VRiendschap, VRijheid en VRede is Vrijheid een noodzakelijke schakel'

'Het wel gelukken van de eerste ondernemingen dezer zeelieden deed een groote menigte ballingen te zamen vloeijen die ook op deze wijs hun bestaan wenschten te verzekeren'.

Onder de ballingen bevinden zich lieden van laag allooi, soms tuig. De geuzen maken zich schuldig aan wangedrag en de roep om een centraal gezag wordt alras luider.

'De handelwijs der Watergeuzen deed intusschen hevige en geenszins onregtmatige klachten verrijzen en vele havens voor hen sluiten. Eindelijk bleef Engeland bijkans voor hen open, doch de staatkunde van Filips wist te bewerken dat ook deze laatste toevlugt voor hen gesloten werd'.

'Zij wenden den steven naar Texel, met den voornemen om eene of andere Noordhollandse stad te vermeesteren; doch tegenwind drijft hen naar de Maas. Nu zeilen zij die rivier binnen en laten het anker voor den Briel vallen; de stad wordt opgeëischt en veroverd, en met hare inname wordt door de Nederlandsche zeelieden de grondslag gelegd tot de vrijheid van het Vaderland'.

Hoewel het succes van de Watergeuzen toenam vond door verschillende oorzaken, de bevrijding in de Zuidelijke Nederlanden helaas geen verdere voortgang. De hertog van Parma heeft kans gezien om Antwerpen, door de De Jonge' de gewichtige voormuur der Vereenigde gewesten' genoemd, wederom onder Spaans gezag te brengen. Het verlies van Antwerpen betekende een zware slag voor de overblijvende Zeven Provinciën, maar eerst en vooral voor de toekomst van de Zuidelijke Nederlanden. Geen kans meer op vrijheid van godsdienst en geen eigen bestuur. Het is pijnlijk om te zeggen maar ook onder het latere Oostenrijkse bestuur en de latere Franse bezetting zijn de

Zuidelijke Nederlanden niet tot echte vrijheid gekomen. In het Noorden ontstaat de eerste, echt grote, Republiek, die al snel uitgroeit tot de belangrijkste handelsnatie met een vooruitstrevend gedachtengoed, dat deels door een kleine 300.000 Vlamingen en Walen, en nog eens grote aantallen Hugonoten, in hun culturele bagage wordt meegenomen bij hun vestiging aldaar.

Jaarlijkse viering op 1 april

Ieder jaar op 1 april, dit jaar nota bene op Paaszondag, trekken studenten en staf met autobussen vanuit Brussel naar Den Briel om met de Briellenaren de inname na te spelen. Bij deze gelegenheid verbroederen zij zich met de studenten van de Vrije Universiteit van Amsterdam.

Dit jaar zijn mijn echtgenote en ikzelf door mijn kleinkinderen Audrey Devos en Floris Hoffmann naar de viering meegenomen. Vanaf de Catharijnekerktoren wapperde de Spaanse nationale vlag. De stad is dan nog steeds bezet maar alras vaart de geuzenvloot binnen. Admiraal Lumey gaat onderhandelen met de Spaanse commandant. Ook Briellenaar Blois van Treslong wordt daarbij door de geuzen ingezet. Het overleg loopt echter vast, de geuzen rammeien de stadspoort en nemen de stad in. De commandant wordt opgehangen.

Wij spraken met bezoekers uit Amsterdam, Friesland en België en vele andere plaatsen. Zonder uitzondering bleek het hen, net als de Briellenaren, te doen om uitdrukking te geven aan het besef dat vrijheid niet vanzelfsprekend is. Met die zee van witte mutsjes dragende vrouwen en meisjes, de vele deelnemers, groot en klein, als Geus of Spanjaard verklede Briellenaren, de Geuzenliederen en volksdansen in de Catharijnekerk waren we terecht gekomen midden in een waar volksfeest.

In de rij VReugde, VRiendschap, VRijheid en VRede is Vrijheid een noodzakelijke schakel. Onze zeemacht en die van onze Zuiderburen bevinden zich al decennia in hetzelfde operationele vaarwater. Wij kennen een gemeenschappelijk streven naar Vrijheid en Vrede. Dit streven kan het best gediend worden met een nauwe samenwerking bij de op handen zijnde vlootvernieuwing in onze landen.

KTZT b.d. ir. S.J.J. (Jan) Hoffmann is oud-voorzitter en erelid van de KVMO.

Eric Roest Een adelborst in verzet

In het najaar van 1940 besloot adelborst Eric Roest, promotiejaar 1938, zich aan te sluiten bij het verzet in Delft.¹ Deze keuze was niet zonder gevolgen: nauwelijks een jaar later arresteerde de politie Roest en het zou tot mei 1945 duren voordat hij uit gevangenschap terugkeerde naar Nederland.

Portret van Eric Roest als vice-admiraal, uit 1973. (foto NIMH)

Dit jaar, 2018, is door de netwerkorganisatie *Platform WO2* uitgeroepen tot 'Jaar van Verzet'.² Het verhaal van Roest staat symbool voor tientallen andere marineofficieren, die evenals Roest tijdens de oorlog in verzet kwamen en dat moesten bekopen met gevangenschap in Duitsland. Daarom besteedt dit artikel graag aandacht aan de oorlogsjaren van de jonge adelborst. Deze bijdrage staat stil bij het verzetswerk van de latere bevelhebber der Zeestrijdkrachten, zijn internering onder mensonterende omstandigheden in concentratiekampen en zijn bewogen tocht door bezet Duitsland.

In verzet

De in 1921 te Blerick geboren Roest was negentien jaar oud toen voor Nederland de Tweede Wereldoorlog uitbrak. Na het doorlopen van de middelbare school meldde Roest zich bij het Koninklijk Instituut voor de Marine (KIM), en begon hij op 5 september 1938 als adelborst aan zijn opleiding tot officier. In augustus 1939 volgde mobilisatie, wat voor Roest plaatsing op een mijnenveger inhield. De mobilisatie duurde tot april 1940, waarna zijn opleiding verder zou gaan. Eind april volgde voor Roest evenwel een plaatsing op Hr. Ms. Abraham van der Hulst, onder commando van luitenant-ter-zee Wentholt. De mijnenveger zag in de meidagen inzet op het IJsselmeer, waarbij het vaartuig onder meer assisteerde bij de verdediging van de Afsluitdijk.³ Na de Nederlandse capitulatie op 14 mei werd het schip onklaar gemaakt, waarop

voor Roest en de rest van de bemanning gevangenschap wachtte. De Duitse bezetter sloot vervolgens het KIM op 12 juli 1940.⁴

Omdat de bezettingsautoriteiten zich geen raad wisten met de adelborsten, werd hen aangeboden om in Delft nog twee jaar een studie te volgen.⁵ Ter voorbereiding hierop volgde Roest diezelfde maand een aantal cursussen aan de kort daarvoor opgerichte School Breda voor den Opbouwdienst, gelegd op het complex van de Koninklijke Militaire Academie.⁶ Na het voltooien van deze cursussen vertrok Roest naar Delft, om scheepsbouw te gaan studeren.⁷ Om de band tussen adelborsten te behouden na de sluiting van het KIM in Nederland, kwam in de prinsstad de Contact Commissie Adelborsten van de grond. In zijn hoedanigheid als sergeant-adelborst was Roest lid van deze organisatie.⁸

In september 1940 richtte hoogleraar architectuur Richard Schoemaker van de Technische Hogeschool Delft een eigen verzetsgroep op. Deze verzetsbeweging probeerde, met het oog op het voeren van gewapend verzet, zoveel mogelijk wapens bij elkaar te vergaren. Daarnaast hield de groep zich voornamelijk bezig met het verzamelen van militaire inlichtingen. Schoemaker en de zijnen onderhielden nauwe contacten met de Ordedienst, een belangrijke illegale verzetsorganisatie.⁹ Roest zocht en vond aansluiting bij deze organisatie, die

onder leiding stond van de Haagse ondernemer Johan Schimmelpenninck en hielp mee bij het uitvoeren van verzetsdaden. De bekendste actie van de groep Schoemaker betrof de liquidatie van Hugo de Man (19). Waar De Man voorheen actief was geweest in het Delftse verzet, fungeerde hij na een maandenlange detentie als informant voor de Duitsers. Zijn aan het licht gekomen verraad moest hij bekopen met de dood. De Man werd op 14 au-

‘Het verhaal van Roest staat symbool voor tientallen andere marineofficieren, die evenals Roest tijdens de oorlog in verzet kwamen en dat moesten bekopen met een gevangenschap in Duitsland’

gustus 1941 door twee leden van de Schoemaker groep vermoord, om het lichaam vervolgens te doen verdwijnen in een vijver. Daar de verzetsleden het stoffelijk overschot onvoldoende verzwaarden met stenen, kwam dit al spoedig bovendrijven. Hiermee was de klopjacht door de bezetter op het verzet geopend.¹⁰

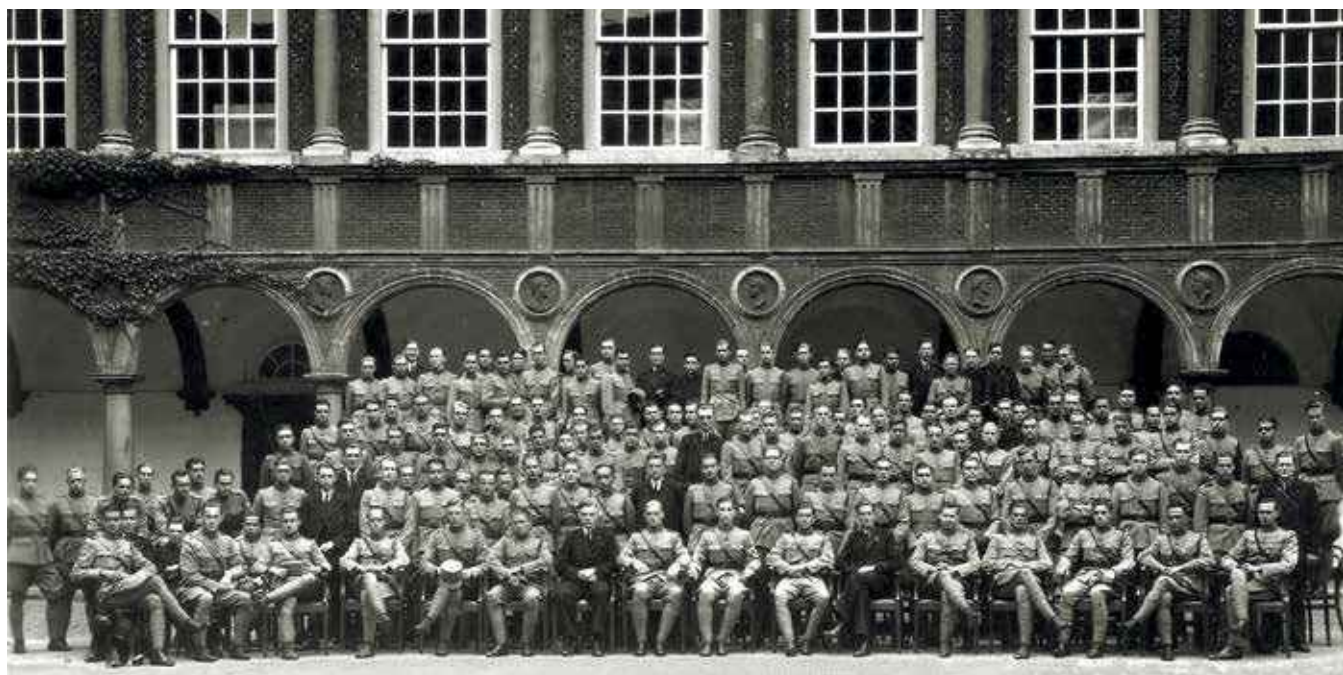
In gevangenschap

Door zijn contacten met andere verzetsleden, waarmee de autoriteiten bekend bleken te zijn, arresteerde de politie van Rijswijk Roest op 28 augustus 1941. Hierna bracht de politie hem over naar Delft, waar zij hem langdurig aan verhoor onderwierpen. Uit de verhoren vloeide geen bewijs voort voor zijn medeplichtigheid, wat leidde tot de vrijlating van de adelborst.¹¹ Niettemin kende Roest hierna weinig rust: op zaterdag 30 augustus vond om half acht 's ochtends een inval plaats met als doel hem te arresteren. Nadat de politie Roest opnieuw in de boeien had geslagen, brachten ze hem over naar het beruchte 'Oran-

jehotel', de strafgevangenis te Scheveningen. Gedurende zijn detentie aldaar onderwierp de *Sicherheitsdienst* (SD) Roest meerdere malen aan verhoor, om zo de namen en verblijfplaatsen van andere verzetslieden te achterhalen.¹² In december 1941 ontvingen alle landelijk opgesloten adelborsten en cadetten dispensatie: op één cadet en één adelborst na. De laatste was Roest, als enige bleef hij opgesloten zitten.¹³

Vanuit het Oranjehotel werd Roest in maart 1942 overgeplaatst naar *Polizeiliches Durchgangslager Amersfoort*, waar ook andere verzetsstrijders uit Delft waren gedetineerd. In diezelfde maand startte het grote proces tegen de opgepakte leden van de Ordedienst. De SD veroordeelde het gros van hen ter dood. Roest ontliiep wegens gebrek aan bewijs executie; de SD beloofde dan ook hem naar huis te laten gaan. De vrachtwagen die Roest in april 1942 huiswaarts moest brengen bleek echter rechtstreeks naar het concentratiekamp Buchenwald te rijden.¹⁴

In Buchenwald verrichte Roest in eerste instantie onder ander dwangarbeid in het bouwcommando, waar hij als politieke gevangene belast was met de constructie van huizen. Via een Deense kennis bemachtigde de adelborst een baantje bij de Gutzlowwerken, dat zich bezighield met wapenproductie. In zijn nieuwe functie werkte Roest als typist. Twee jaar na zijn aankomst in Buchenwald was Roest echter een 'Nacht und Nebel'-gevangene geworden, een speciale strafaanduiding die feitelijk zijn doodvonnis betekende. Hij werd overgebracht naar het concentratiekamp Mittelbau-Dora, berucht van de ondergrondse productie van de V1's en V2's. Evacuatie uit dit kamp volgde toen begin april 1945 Amerikaanse troepen naderden. Treinen brachten de gevangenen over naar hun nieuwe onderkomen, concentratiekamp Ravensbrück, ten noorden van Berlijn.¹⁵

Groepsfoto van cadetten en adelborsten die gezamenlijk cursussen volgden op de net geopende School Breda voor den Opbouwdienst, gelegerd op de KMA, 1940. Foto genomen zomer 1940. (foto NIMH)

Vice-admiraal Eric Roest tussen Hare Majesteit Koningin Beatrix en Zijne Koninklijke Hoogheid Prins Claus op de dag dat hij zijn functie als chef van het Militaire Huis van H.M. de Koningin neerlegde. 29-01-1986, Den Haag. (foto NIMH)

Ook in dit kamp was Roest dicht bij het meemaken van de bevrijding, het Sovjet-Russische Rode Leger was eind april immers al tot vlakbij genaderd. Tijdens een evacuatie besloot Roest om, samen met nog twee andere gevangenen, de benen te nemen. Ze kwamen terecht bij een

‘De vrachtwagen die Roest in april 1942 huiswaarts moest brengen bleek echter rechtstreeks naar het concentratiekamp Buchenwald te rijden’

verlaten krijgsgevangenkamp waar geallieerde militairen waren ondergebracht geweest. Na zich te goed te hebben gedaan aan de etensvoorraden, probeerden zij de demarcatielijn tussen de Sovjets en Amerikanen te bereiken. Hier aangekomen ontdekte het trio dat er niets geregeld was voor Nederlanders, dus besloten de mannen zich voor te doen als Fransen, om terecht te komen bij Ludwigshafen. Het drietal ging te voet verder naar Nederland en bereikte de grens tijdens het Pinksterweekend. De dienstdoende marechaussee aan de grenspost beval de hen twee dagen later terug te komen; het was immers Pinksteren.¹⁶

Bevrijd

Uiteindelijk werd, na veel telefoontjes, onderdak geregeld voor ieder van hen. Roest kwam enige tijd bij een familie in Hengelo terecht, waar hij enigszins bijkwam van zijn jaren in gevangenschap en zijn tocht terug naar Nederland. Na iets aangesterkt te zijn begon Roest aan het tweede gedeelte van zijn reis; zijn ouders bezoeken. Zijn gescheiden ouders woonden respectievelijk in Rijswijk en Baarn en omdat Roest geen identiteitspapieren meer bezat, had hij in de ogen van de autoriteiten ook geen recht op distributiebonnen. Uiteindelijk meldde Roest zich in Den Haag bij het daar juist uit Londen teruggekeerde marine-hoofdkwartier. Aldaar kreeg Roest een uniform overhandigd, zodat hij zijn opleiding als adelborst kon vervolgen.

Voor het zover was, werd aan de oud-verzetsman en ex-gevangene echter eerst veertien dagen verlof verleend. Na de oorlog bouwde Roest gestaag verder aan zijn onderbroken carrière bij de Marine. Na zijn terugkeer van verlof volgde al snel de benoeming tot luitenant-ter-zee der derde klasse. De lijn met bevorderingen zette Roest voort, tot hij in 1973 bevorderd werd tot vice-admiraal. Passend bij zijn bevorderingen volgde uiteindelijk ook de hoogste functie die hij in zijn carrière zou bereiken; in april 1973 werd hij benoemd tot bevelhebber der Zeestrijdkrachten (BDZ). Tevens was hij chef marinestaf. Hierna was Roest vanaf 1976 tien jaar lang Chef van het Militair huis van respectievelijk de koninginnen Juliana en Beatrix.¹⁷ De oud-BDZ overleed in 2015, op 93-jarige leeftijd. Voor zijn verdiensten in militaire dienst ontving Roest verschillende onderscheidingen. Zo was hij onder meer Ridder in de Orde van de Nederlandse Leeuw en drager van het Oorlogsherinneringskruis en het ereteken voor Orde en Vrede.¹⁸

Terugkijkend op zijn verzetswerk en internering in gevangenkampen concludeerde Roest dat bij hem tijdens zijn opleiding als adelborst bij het Koninklijk Instituut voor de Marine een bepaalde mentaliteit is gevormd. De basis van deze instelling vormde nuchterheid, wat resulteerde in een houding waarbij betrokkene alles doorstond onder het mom van ‘het moet maar’.¹⁹ Vele overige (oud)mari-neofficiërs zouden eveneens baat hebben bij de tijdens hun KIM-opleiding gevormde mentaliteit en hen door de oorlogsjaren heen helpen. Deze manier van handelen leidde er toe dat hij uitgroeide van een adelborst in verzet tot bevelhebber der Zeestrijdkrachten.

T. (Tessa) Mulders MA is Documentair Informatiespecialist bij het Nederlands Instituut voor Militaire Historie.

Noten

- 1 *Gedenboek adelborsten-opleiding te Willemsoord 1854, 1954*, P.S. van 't Haast en M.J.C. Klaassen ed. (Bussum 1954) 356.
- 2 Het platform WO 2 is een netwerkorganisatie waarin het NIOD, Netwerk Oorlogsbronnen, de Stichting Musea en Herinneringscentra 40-45, de Oorlogsgravenstichting, de Stichting Liberation Route Europe en het Nationaal Comité 4 en 5 mei samenwerken.
- 3 <http://getuigenverhalen.nl/interview/interview-11-eric-roest>, 28-03-2018.
- 4 J.W.M. Schulten, *De geschiedenis van de Ordedienst. Mythe en werkelijkheid van een verzetsorganisatie* (Den Haag 1998) 69.
- 5 Interview Anselm van der Peet met Eric Roest, ten behoeve van zijn proefschrift *Out-of-area. De Koninklijke Marine en multinationale vlootoperaties 1945-2001* (Franeker 2016).
- 6 M. van Alphen, 'Onder één dak. Adelborsten en cadetten samen in opleiding.' in: V. Enthoven, G. Acda en A. Bon red., *Een saluut van 26 schoten. Liber Amicorum aangeboden aan Ger Teitler* (Amsterdam 2005) 40-11.
- 7 Nederlands Instituut voor Militaire Historie, Collectie Personendocumentatie, Roest, Artikel Panorama, 19-20.
- 8 Schulten, *De geschiedenis van de Ordedienst*, 79.
- 9 A. Huisman-van Bergen, *De vervolgd. Jacht op twee Delftse studenten in 1941* (Amsterdam 1999) 25.
- 10 Schulten, *De geschiedenis van de Ordedienst*, 93.
- 11 Huisman-van Bergen, *De vervolgd*, 160.
- 12 Ibidem, 166.
- 13 <http://getuigenverhalen.nl/interview/interview-11-eric-roest>, 28-03-2018.
- 14 Idem.
- 15 Idem.
- 16 'Hij overleefde vier kampen. Eric Roest (1921-2015)', *Algemeen Dagblad*, dinsdag 14 juli 2015, 6.
- 17 Nederlands Instituut voor Militaire Historie, Collectie Personendocumentatie, Roest, Curriculum Vitae van Vice-Admiraal Eric Roest.
- 18 NIMH, Curriculum Vitae van Vice-Admiraal Eric Roest.
- 19 <http://getuigenverhalen.nl/interview/interview-11-eric-roest>, 28-03-2018.

In deze rubriek komen leden aan het woord die zijn uitgezonden of in het buitenland zijn geplaatst. Deze keer is dat LTZ20C (TD) ir. Frank van Es, 31 jaar. Hij is werkzaam als Projectleider Kleine Vaartuigen bij de Materiële Instandhouding Caribisch Gebied (MICAR) op Curaçao.

Frank van Es is sinds juli 2017 werkzaam bij MICAR, onderdeel van Commandant Zeemacht in het Caribisch Gebied en gevestigd op Marinebasis Parera. Hij is zijn militaire carrière begonnen in 2005 op het Koninklijk Instituut voor de Marine en heeft aansluitend de masteropleiding Mechanical Engineering gevolgd aan de TU Delft. Daarna gewerkt als Systeem Verantwoordelijk Officier op Zr. Ms. Rotterdam en Zr. Ms. Friesland. Hij woont samen met echtgenote Marieke en zoon Fedde (1 jaar) op Curaçao.

Over MICAR

MICAR is met ongeveer 70 man verantwoordelijk voor de instandhouding van het materieel dat in het Caribisch Gebied gestationeerd is, bestaande uit:

- Rijdend materieel, waaronder IVECO vrachtwagens en MB280 terreinwagens;
- Walinstallaties, waaronder walradar- en communicatiesystemen ;
- Lichte vaartuigen, o.a. FRISC's en Kustwacht Metal Sharks;
- Kleine vaartuigen, Zr. Ms. Pelikaan en Kustwacht cutters.

Het betreft hier zowel materieel van CZSK als van de Kustwacht Caribisch Gebied. Het merendeel van het personeel bij MICAR bestaat uit CZSK personeel van de Technische Dienst, Logistiek Dienst of Korps Mariniers. Daarnaast werken er ook een groot aantal lokale burgerpersoneelsleden en lokale Kustwacht medewerkers.

Wat houdt de plaatsing in?

'In mijn functie als projectleider kleine vaartuigen ben ik verantwoordelijk voor de instandhouding van de 3 Kustwacht cutters Jaguar, Panther en Poema, en ondersteuningsvaartuig Zr. Ms. Pelikaan. De Jaguar en Zr. Ms. Pelikaan zijn op Curaçao gestationeerd, de Panther op Aruba en de Poema op St. Maarten. Jaarlijks hebben de vaartuigen een onderhoudsperiode van ongeveer 6-7 weken, waarin ze naar marinebasis Parera komen. Eens per 2 of 3 jaar moeten de vaartuigen ook het droogdok in om onderhoud te kunnen plegen aan het onderwaterschip. Doordat de marinebasis niet over deze faciliteiten beschikt moeten we hiervoor uitwijken naar een externe scheepswerf.

Deze onderhoudsprojecten bereid ik met mijn team voor door het onderhoudswerk te inventariseren, benodigde onderdelen te bestellen, werk uit te zetten binnen onze eigen werkplaatsen of de werkplaatsen van DMI (Directie Materiele Instandhouding, Marinebedrijf) en hiervoor externe *contractors* te vinden. Tijdens de projecten begeleiden we de werkzaamheden en bewaken de voortgang. Daarnaast zijn we voor de schepen het technisch aanspreekpunt gedurende de operationele periodes, waarin we ze proberen te ondersteunen met technische vraagstukken.'

Waarom deze plaatsing?

'Na bijna 7 jaar een varende plaatsing gehad te hebben was het tijd voor mijn eerste walplaatsing. Ik hoopte in een vervolgfunctie graag ervaring op te doen in het projectmatig werken en toch vooral ook dicht bij de techniek te kunnen blijven. Aangezien ik in Nederland niet in de buurt van Den Helder woon was ik altijd boordplaatser geweest. Ik was dus op zoek naar een vervolgfunctie waarbij ik als techneut aan het werk kon en wat vaker thuis kon zijn. Een buitenlandplaatsing betekent dat je met gezin en al verhuist en iedere dag thuis kunt zijn. Daarbij leek het mijn vrouw en ik al langer een spannend avontuur om alles in Nederland voor een aantal jaren achter te laten om het eens in het buitenland te proberen. En een tropische omgeving zou dan wel helemaal de jackpot zijn. In eerste instantie waren echter alle technische functies in de West al bezet, maar door omstandigheden kwam deze functie toch op het juiste moment vrij.

De functie van projectleider bij MICAR sprak mij enorm aan omdat het een veelzijdige functie is doordat de onderhoudsorganisatie relatief klein is. Daardoor zijn er veel

VANUIT HET BUITENLAND

verschillende rollen verenigd in één functie en ben je in alle facetten van het verlenen van technische ondersteuning betrokken. Naast projectleider voor de onderhoudsprojecten houd ik me in deze functie ook bezig met engineering werkzaamheden, vervul ik de loketfunctie en sta ik boven een van de werkplaatsen. Toen mijn loopbaanbegeleider me belde om te vertellen dat deze functie eerder vrij kwam en ik daardoor een beschikbare kandidaat was, was dit dus ook goed nieuws.

Tijdens het sollicitatietraject werd mijn vrouw zwanger en kwam de buitenlandplaatsing voor ons helemaal op een mooi moment in ons leven. Hierdoor zijn we nu beiden in de gelegenheid om heel intensief de eerste jaren van onze zoon mee te maken. Toen ik te horen kreeg dat ik werd aangenomen op deze functie waren we dan ook heel erg blij. We hebben samen besloten dat 3 jaar een mooie termijn is voor ons, waar ik ook had kunnen kiezen voor 4 jaar. Zodra we terug naar Nederland gaan, kan onze zoon daar voor het eerst naar school.'

Hoe is het voorbereidingstraject verlopen?

'Het moment dat ik te horen kreeg dat ik was aangenomen voor deze functie was in de eerste maanden van de zwangerschap. De moeilijke boodschap aan de familie en vrienden om te vertellen dat we voor drie jaar naar de an-

dere kant van de wereld zouden vertrekken, konden we dus combineren met het blijde bericht dat we een kleine verwachtten. Tegelijkertijd maakte dit het voor de thuisblijvers natuurlijk nog moeilijker, want dat betekende dat ze van drie afscheid moesten nemen in plaats van twee. We wisten het gelukkig al een jaar van tevoren waardoor we genoeg tijd hadden om voor te bereiden en aan het idee te wennen.

Maar... wat doen we met het huis, en met de auto, waar willen we wonen, wat zeg je op je werk? Allerlei vragen waar we nu toch echt over na moesten gaan denken. Al snel hadden we besloten dat we het huis niet zouden verkopen. Maar wat willen we op Curaçao? Op een resort, of toch liever in een woonwijk, bij Jan Thiel of toch liever wat centraler? Met een stationsschip was ik wel vaker op Curaçao geweest, en mijn vrouw is toen ook een keer over gekomen, dat scheelde al wel, maar toen hebben we niet gelet op waar we eventueel ooit zouden willen wonen. Via de buitenland selfservice had ik bij DCIOD ondersteuning aangevraagd bij het vinden van een huis en daarnaast vele avonden het internet afgestruind op zoek naar geschikte woningen.

Gelukkig was ik in de gelegenheid om een trip naar Curaçao te maken om ook in real-life huizen te bezichti-

De gedekte Zr. Ms. Pelikaan.

Overzichtsfoto MICAR, Parera Curacao.

gen. Vanwege het sponsor-systeem dat voor Curaçao is ingericht wordt een bezichtigingsreis niet vergoed vanuit Defensie. Maar ik ben toch erg blij dat ik dit wel gedaan heb op eigen gelegenheid. Mijn vrouw kon helaas niet mee, omdat ze pas bevallen was, maar ik kwam met goed nieuws thuis: ik had een mooi huis gevonden. Met nog vijf maanden te gaan voordat het zover was, was de voor mij belangrijkste stap in de voorbereidingen vast afgerond.

Tijdens het voorbereidingstraject is ook iemand van bedrijfsmaatschappelijk werk bij ons thuis langs geweest om de buitenlandplaatsing te bespreken en de consequenties die daarbij horen. Op basis van dat gesprek wordt beoordeeld of de gezinssituatie voldoende stabiel is. Zo'n 2 maanden van tevoren kwam het verhuisbedrijf langs om de inboedel te inventariseren en moesten vervolgens de inventarislijsten voor de verzekering ingevuld worden. Het papierwerk voor het verschepen van de auto moest in orde gemaakt worden. Ongeveer 2 weken voor de verhuisdatum stonden de verhuizers voor de deur om alles in te pakken. Na bijna 2 dagen werk stond alles ingepakt en in de container, klaar om verscheept te worden. Nu konden we echt niet meer terug.'

Wat zijn de werkzaamheden die bij deze functie behoren?

'Mijn werkdag speelt zich grotendeels op mijn kantoor achter de computer af, waar ik werk aan de voorbereidingen van een onderhoudsproject, in onderhandeling ben met leveranciers of scheepswerven, technische vraagstukken voor een van de schepen aan het uitzoeken ben, de administratie (grotendeels in SAP) op orde breng of bezig ben met personeelszaken. Gelukkig hebben we een groot deel van het jaar een schip binnen liggen in onderhoud,

zodat ik ook meestal wel een excuus heb om even vanachter de computer te komen en een werkbezoekje aan boord te brengen om de voortgang te bekijken.

Tijdens de uitvoer van een onderhoudsproject op Parera is een *shipsmanager* uit mijn team dagelijks aan boord aanwezig om de zaken ter plaatse in goede banen te leiden. Echter, bij een dokking, die altijd op een externe scheepswerf plaatsvindt, doe ik dit. Dat maakt deze plaatsing wel bijzonder, want op deze manier ben ik gemiddeld twee keer per jaar voor ongeveer een maand op een scheepswerf te vinden. Even weg van de dagelijkse routine en mezelf vól storten op het tijdig, kwalitatief goed en binnen budget afronden van een dokking. Dit vind ik een van de leukste aspecten van mijn werk.'

'Even weg van de dagelijkse routine en mezelf vól storten op het tijdig, kwalitatief goed en binnen budget afronden van een dokking. Dit vind ik een van de leukste aspecten van mijn werk.'

werf plaatsvindt, doe ik dit. Dat maakt deze plaatsing wel bijzonder, want op deze manier ben ik gemiddeld twee keer per jaar voor ongeveer een maand op een scheepswerf te vinden. Even weg van de dagelijkse routine en mezelf vól storten op het tijdig, kwalitatief goed en binnen budget afronden van een dokking. Dit vind ik een van de leukste aspecten van mijn werk. De laatste twee dokkingen vonden plaats in Paramaribo, Suriname en Cartagena, Colombia.'

Wat levert deze plaatsing op?

'Deze buitenlandplaatsing levert mij, en mijn gezin, vooral op dat ik het werk kan doen dat ik leuk vind, voor het bedrijf dat ik leuk vind en toch dagelijks thuis kan zijn. Het biedt ons een mooie gelegenheid om, na vele jaren een weekendrelatie te hebben gehad en regelmatig langdurig van huis te zijn geweest, onder heerlijke klimatologische omstandigheden van het gezinsleven te genieten.'

‘We houden de vijver wel schoon’¹

10 jaar Nederlandse deelname aan antipiraterijmissies

Mariniers beveiligen een transportschip vanuit de RHIB bij het binnenlopen van de haven van Mogadighu, Somalië, 2008. (foto Sjoerd Hilckmann/AVDD)

Op 1 april 2008 droeg de Deense marine in de haven van Mombassa de *World Food Programme* (WFP) missie over aan Nederland. Een dag later werd Hr. Ms. Evertsen al ingezet voor de eerste voedselcorte.² Het ondersteunen van de WFP-missie zou de basis vormen voor een decennium aan Nederlandse deelname aan antipiraterijmissies.

Dit artikel richt zich dan ook op het tinnen jubileum van de inzet van de Koninklijke Marine in de strijd tegen piraterij. Deze bijdrage vangt aan met een korte historische achtergrond van Somalië, om inzichtelijk te maken waarom de antipiraterij operaties tot stand zijn gekomen. Vervolgens staat de Nederlandse inzet bij de operaties *Atalanta* en *Ocean Shield* centraal, waarna in een notendop het politieke debat over de particuliere beveiliging van de koopvaardij schepen aan bod komt.

Somalië, een gefaalde staat?

De grootste problematiek rondom piraterij deed zich het afgelopen decennium voor bij de Hoorn van Afrika en langs de Somalische kust. De val van het militair regime van Mohamed Siad Barre in 1991 leidde vooral tot chaos: het bestuur van het land viel in handen van clans, wat resulteerde in een sterke toename van geweld. Daarbij veranderden de wateren van het Afrikaanse land in een

wetteloos zeegebied, zonder formele zeestrijdkrachten of de aanwezigheid van een rechthebbende kustwacht.

Het gebrek aan een centrale rechtsorde in Somalië resulteerde in de snelle groei van illegale visserij. Buitenlandse trawlers vertoonden zich steeds regelmatig in de territoriale wateren, wat een inkomstenderving voor Somalische vissers tot gevolg had. Uit onvrede over deze aanwezigheid van buitenlandse schepen besloten lokale krijgsheren en clans om zelf het ontstane machtsvacuüm op te vullen, om zo de Somalische wateren te beschermen tegen indringers van buitenaf. Somalische vissers gaven een duidelijke boodschap af: het recht werd in eigen handen genomen. Daarbij schuwden piraten niet om financiële compensatie af te dwingen, door het kapen van buitenlandse trawlers en hun bemanningen.³ Omstreeks 2006 vond er een keerpunt plaats in het optreden van deze Somalische zeerovers. De nadruk kwam

te liggen op gewapende aanvallen op ongewapende vaartuigen, ondanks het gegeven dat deze vrachtschepen ver uit de kust voeren. Niet alleen ontwikkelde de georganiseerde piraterij zich op professionele wijze, ook steeg de hoogte van het gevraagde losgeld aanzienlijk. In de jaren daaropvolgend zette de professionalisering van de Somalische piraterij zich verder door. In 2009 en 2010 wisten deze criminelen hun operatiegebied wederom uit te breiden in antwoord op de druk bevaren scheepvaartroute door de Golf van Aden. Ook bleken de piraten in staat om steeds snellere en grotere schepen te overmeesteren.⁴

Somalië bleef ondertussen politiek gefragmenteerd. De opkomst van de strijdgroep Unie van Islamitische rechtbanken (UIC) in 2005 kwam het land niet ten goede. Het

‘Omstreeks 2006 vond er een keerpunt plaats in het optreden van deze Somalische zeerovers. De nadruk kwam te liggen op gewapende aanvallen op ongewapende vaartuigen’

UIC keerde zich heftig tegen de overgangsregering, de *Transitional Federal Government* (TFG), en geraakte in haar daden ook steeds fundamentalistischer. Binnen een jaar tijd wist de UIC uit te groeien tot de grootste gewapende politieke groepering in Somalië. Waar het gezag van de UIC zich verder uitbreidde, perkte de vrijheid van de bevolking steeds verder in. Op initiatief van de VN Veiligheidsraad kwam eind 2006 dan ook een militaire interventie op gang, waarbij Ethiopië samen met de TFG de UIC wist te verdrijven uit Zuid-Centraal Somalië. Het militair ingrijpen bood echter geen soelaas voor de stabiliteit van het land. Zo vond er een stijging plaats van geweld door gewapende groeperingen, waardoor de veiligheid in het land bepaald niet verbeterde.⁵

Nederlandse hulp

Niet alleen de binnenlandse veiligheid kwam in het gedrang, ook de humanitaire omstandigheden verslechterden. Ongeveer anderhalf miljoen Somaliërs waren afhankelijk van de voedseltransporten van het door de Verenigde Naties ingevoerde WFP.⁶ In 2005 vonden er zes aanvallen en kapingen plaats op dergelijke VN-vaartuigen. Nadat zeerovers in hetzelfde jaar ook twee WFP-schepen, geladen met humanitaire hulpgoederen, kaapten viel het besluit de aanvoer van dit materieel tijdelijk stil te leggen. Twee jaar later, in 2007, volgde de hervatting van deze overzeese aanvoer, maar wederom kwam het tot overvallen door piraten. Drie schepen vielen ten prooi aan zeerovers, waarbij een medewerker van de Verenigde Naties het leven liet. Deze gebeurtenissen leidden er toe dat het WFP een aantal formele verzoeken deed aan VN-lidstaten, waaronder Nederland, om assistentie.⁷ De Tweede Kamer besloot te voldoen aan het verzoek en stemde, gezien de humanitaire situatie in Somalië, in met het escorteren van hulpkonvoien van het WFP.⁸ Twee Nederlandse luchtverdedigings- en commandofregatten (LCF-en) verleenden hierna ondersteuning aan de WFP-missie.

Hr. Ms. Evertsen beet het spits in april 2008 af, om vervolgens het operatiegebied op 30 juni weer te verlaten.⁹ Gedurende deze periode voerde de Evertsen dertien escortes uit, waarbij zich geen incidenten hebben voorgedaan. Dankzij de inzet van het fregat konden er voldoende hulpgoederen afgeleverd worden om een miljoen mensen tweeënhalve maand van voedsel te kunnen voorzien.¹⁰ Naast het verlenen van assistentie aan humanitaire transporten assisteerde de Evertsen ook het MS Prinsendam, een schip van de Holland-Amerika Lijn door de Somalische wateren. Het fregat begeleidde het cruiseschip vijf dagen lang en droeg er zorg voor dat zowel de bemanning als passagiers veilig hun reis konden voortzetten.¹¹ Voor Hr. Ms. De Ruyter betekende 10 oktober het startpunt van de missie. Ook deze ondersteuning van de WFP-

Mariniers van Hr. Ms. Tromp ontzetten het gekaapte MS Taipan, 2010. (foto MCD)

Een bewapende Eurocopter AS532U2 Cougar landt op het dek van Hr. Ms. Rotterdam tijdens operatie Ocean Shield, 2012. (foto Eva Klijn/AVDD)

transporten verliep probleemloos; ten behoeve van het Wereldvoedselprogramma voerde het fregat acht escortes uit. De De Ruyter beveiligde de levering van in totaal bijna zestigduizend ton hulpgoederen aan Somalië, wat ervoor zorgde dat driehonderdduizend mensen een jaar lang toegang kregen tot voldoende voedsel. Op 13 december 2008 droegen de Nederlanders hun escortetaak over aan het Griekse fregat HS PSara, het vlaggenschip van de nieuwe antipiraterij-missie *Atalanta*.¹²

Operaties *Atalanta* en *Ocean Shield*

Op 10 november 2008 besloot de Raad van de Europese Unie tot operatie *Atalanta*. Waar het escorteren van de hulpgoederen van het WFP onder het mandaat van de Verenigde Naties viel, was het mandaat voor de missie *Atalanta* afkomstig van de Europese Unie. De opdracht voor de missie omvatte verschillende bevoegdheden om piraterij en gewapende overvallen in de Somalische wateren te voorkomen of af te schrikken. Niet alleen bood het mandaat ruimte om bescherming te bieden aan schepen van het WFP, ook de beveiliging van reguliere koopvaardischepen onder nationale vlag was in de missieopdracht opgenomen. Daarnaast ontstond de mogelijkheid om toezicht te houden op gebieden langs de Somalische kust, vooral daar waar gevaar dreigde voor de scheepvaart. Het mandaat bekrachtigde eveneens de regeling die het mogelijk maakte om van piraterij en gewapende overvallen verdachte personen te arresteren en op te sluiten.¹³

Hr. Ms. Evertsen en haar bemanning trapte de Nederlandse deelname aan operatie *Atalanta* af. Van augustus tot december 2009 fungeerde het LCF vier maanden lang als vlaggenschip van deze Europese missie. Ook Hr. Ms. Tromp en het bevoorradingsschip Hr. Ms. Amsterdam namen deel aan de antipiraterij acties voor de Somalische kust. Zo raakte de Tromp actief betrokken bij de spectaculaire bevrijding van het gekaapte Duitse MS Taipan. Ook wist de bemanning van het schip 83 piraten op te sporen en te ontwapenen.¹⁴ De bemanning van de Amsterdam wist eveneens zeerovers te arresteren, en wel in totaal vierenvierentig man. Voor vijf van hen wachtte vervolging in Nederland.¹⁵ Daarnaast zagen het amfibisch transportschip Hr. Ms. Johan de Witt en het LCF Hr. Ms. De Zeven Provinciën inzet in het kader van operatie *Atalanta*. Op 17 augustus 2009 kwam uit de eerdere NAVO-operaties *Allied Provider* en *Allied Protector* de missie *Ocean Shield* voort. In tegenstelling tot de EU-operatie *Atalanta* gaf het Noord-Atlantische bondgenootschap het mandaat voor deze missie af. Dit richtte zich op de bescherming van koopvaardischepen in de Golf van Aden, waarbij ook patrouilles langs de Somalische kust en op de Arabische Zee werden uitgevoerd. Daarnaast bekrachtigde de missieopdracht het escorteren van koopvaardischepen ten behoeve van het WFP, evenals het uitvoeren van gerichte operaties om piraten te verlammen.¹⁶

In het kader van *Ocean Shield* begeleidde Hr. Ms. De Zeven Provinciën in 2010 bijna twee maanden lang koopvaardischepen. Ook voerde het schip *Maritime Situational Awareness* benaderingen uit om inlichtingen te verzamelen. Gedurende haar inzet maakte voornoemd fregat tweemaal een confrontatie met piraten mee. Tijdens de kaping van het onder de vlag van de Marshall-eilanden varende schip MS Motivator bevond De Zeven Provinciën

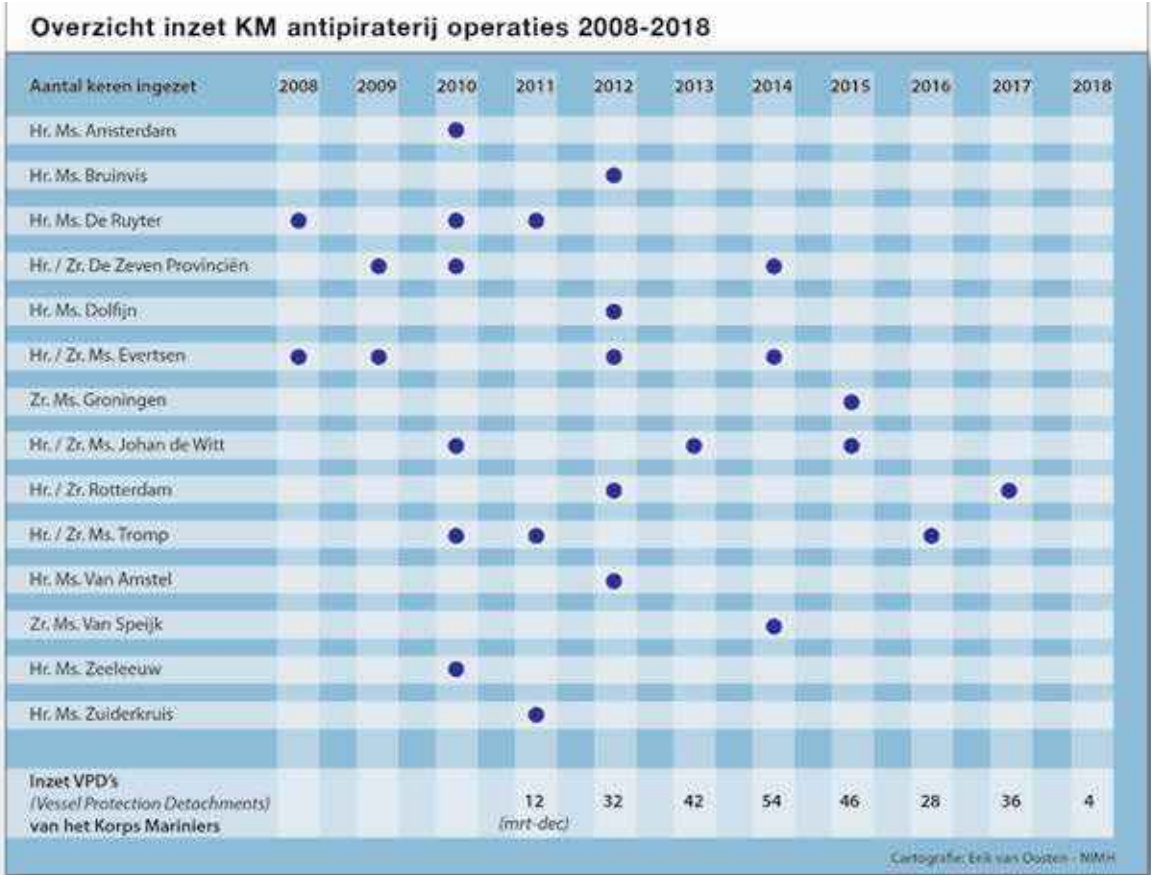
‘De inzet van Hr. Ms. Zeeleeuw vormde een uniek moment in de geschiedenis van de NAVO; nooit eerder zette men een onderzeeboot in bij een antipiraterijmissie’

zich echter op een te grote afstand om assistentie te kunnen verlenen, maar bij de aanval op het Griekse MS Anangel Innovation wisten de Nederlanders door middel van het lossen van waarschuwingsschoten de belagers van het koopvaardischip te verjagen.¹⁷ Ook het LCF Hr. Ms. Evertsen nam deel aan de NAVO-missie en voerde patrouilles uit in de Somalische wateren, evenals het amfibisch transportschip Hr. Ms. Rotterdam.

De inzet van Hr. Ms. Zeeleeuw vormde een uniek moment in de geschiedenis van de NAVO; nooit eerder zette men een onderzeeboot in bij een antipiraterijmissie. Tot het takenpakket van de Zeeleeuw behoorde het in kaart brengen van activiteiten rond piratenkampen en gekaapte schepen. De ingewonnen inlichtingen maakten de bestrijding van zeerovers doelgericht.¹⁸ Nadat Hr. Ms. De Ruyter de Amsterdam afloste, fungeerde De Ruyter als

stafschip voor de internationale NAVO-staf van de *Standing NATO Maritime Group* (SNMG)-2.¹⁹ Van 11 december 2010 tot 17 juni 2011 voerde Nederland eveneens het commando over *Task Force 508*, de taakgroep waarbinnen alle maritieme eenheden van *Ocean Shield* waren georganiseerd.²⁰

Om in de regio steun te behouden voor de antipiraterij operaties lag in de *Information Operations* de nadruk op het opbouwen van een vertrouwensband met de lokale bevolking. Door middel van *friendly approaches* kon er niet alleen informatie ingewonnen en uitgewisseld worden, deze aanpak stond ook aan de basis van het verkennen van mogelijkheden tot samenwerking. Naast deze lokale benadering bleek een grotere, structurelere methode noodzakelijk.²¹ Om het piraterijprobleem in de regio op te lossen diende er een sterk centraal bestuur gevestigd te worden. Om dit te bewerkstelligen hanteerde men de *Comprehensive Approach*, waarbij het accent lag op de ontwikkeling van gezag in Somalië. Hiervoor investeerde de Nederlandse marine in de uitwisseling van kennis en expertise, zoals het verzorgen van trainingen voor de lokale kustwacht. De financiering van capaciteitsopbouw vormde daarnaast een van de pijlers van deze aanpak.²² Gedurende de antipiraterijmissies kwam alles wat de Koninklijke Marine te bieden heeft aan bod. Naast de inzet van boven- en onderwaterschepen werden er *Vessel Protection Detachments* (VPD) geplaatst aan boord van particuliere koopvaardischepen en kwamen NH-90-helikopters veelvuldig in actie om inlichtingen in te winnen en het gebied in kaart te brengen. Ook schuwde de Koninklijke Marine de samenwerking met de overige krijgsmacht-delen niet. Tijdens de inzet van Zr.Ms. Rotterdam stond

een medisch team van de Landmacht aan boord paraat, evenals een *Cougar*-helikopter van de Koninklijke Luchtmacht.²³ Het internationale karakter van de operaties leidde tot veelvuldige contacten met NAVO- en EU-partners. Ook met marines van ongebonden landen zoals Rusland, India en de Volksrepubliek China werd contact onderhouden en informatie uitgewisseld.²⁴

Met het thuisvaren van Zr. Ms. Rotterdam in december 2017 kwam voorlopig een einde aan de Nederlandse escortering van de handelsvaart middels marineschepen.²⁵ Recent kon er echter nog wel een mijlpaal op het conto van de marine worden bijgeschreven: voor de 250^e keer werd een koopvaardijship beveiligd dankzij de plaatsing van een VPD-team.²⁶

Particuliere of militaire beveiliging?

In de eindevaluatie over de Nederlandse inzet bij de operaties *Atalanta* en *Ocean Shield* gedurende de periode juli 2010 tot juni 2011 stelde de Adviesraad Internationale Vraagstukken vast dat reders primair de verantwoordelijkheid dragen voor de bescherming van zowel hun personeel als materiaal tegen piraterij. Reders kregen dan ook het advies de actuele *best management practices* (BMP) toe te passen; zelfbeschermingsmaatregelen die het schip veiliger maken.²⁷ In de praktijk bleek het niet voor alle koopvaardijships mogelijk het gehele pakket aan BMP's te implementeren en uit te voeren. Ook bleek het onhaalbaar tegemoet te komen aan alle aanvragen om een marine-escorte. De Nederlandse regering besloot daarom op 15 maart 2011 om, in uitzonderlijke gevallen, VPD-teams aan boord van koopvaardijships te plaatsen.²⁸ Deze militaire beveiligingsteams bestaande uit zwaarbewapende mariniers dienden er zorg voor te dragen dat kwetsbare zeetransporten veilig hun bestemming konden bereiken. Het takenpakket van de VPD's bestond allereerst uit het adviseren van de bemanning over zelfverdediging. Daarnaast droegen de militairen de verantwoordelijkheid over het opzetten van een dag en nacht rondombeveiliging, het optuigen van verbindingen en het opstellen van een medische afvoerketen.²⁹

In 2012 besloot het kabinet tevens schepen van het WFP te beveiligen middels VPD. De inzet van zogenaamde *Autonomous Vessel Protection Detachments* (AVPD) leidde tot minder aanvragen van escortes door marineschepen. In tegenstelling tot een VPD-team bezat een AVPD-team meer mankracht. Daarnaast was dit team groter van omvang door de langere duur dat een dergelijk beveiligingsteam aan boord meevoer.³⁰ De inzet om transportschepen te beveiligen middels een VPD-team bedroeg in de periode 2011 tot 2016 214 keer.³¹

Hoewel er veel vraag bleef naar escorterende marineschepen alsook de plaatsing van VPD's op koopvaardijvaartuigen, vormde deze militaire inzet niet de ultieme oplossing van het piraterijprobleem. Reders van handelsschepen betaalden een forse vergoeding voor de plaatsing van een militair beveiligingsteam, er ontstond een wachtlijst en niet elke aanvraag werd toegekend. In deze omstandigheden werd de roep om de mogelijkheid tot inhuur van par-

ticuliere beveiligingsteams steeds luider. Waar de Nederlandse overheid aanvankelijk het geweldsmonopolie niet uit handen wilde geven, voeren sommige koopvaardij-schepen al met illegale particuliere beveiligers aan boord. Ook besloot een aantal rederijen om niet langer onder Nederlandse vlag te varen, om zo de wetgeving te omzeilen. Diverse andere Europese landen stonden namelijk al langer het plaatsen van particuliere beveiligingsteams aan boord van koopvaardijships toe.³²

Het debat dat voor- en tegenstanders van de inzet van particuliere beveiliging voerden draaide veelal om de vraag of gewapende beveiliging aan boord van een koopvaardijship afschrikwekkend werkte of dat hiermee juist het risico op een gewelddadige confrontatie met piraten toenam. Waar de voorstanders vooral meenden dat gewapende particuliere beveiligers het geweld deden de-escaleren, maakten de tegenstanders zich juist zorgen over een escalatie van geweld. Bovendien zouden in hun optiek de *rules of engagement* van de *private security*

‘Met het uit handen geven van het
geweldsmonopolie slaat de Nederlandse
regering na tien jaar een andere,
nieuwe weg in’

companies te onduidelijk zijn over wie welke verantwoordelijkheid droeg bij gewelddadige incidenten.³³

Op 23 januari van dit jaar dienden VVD-Kamerlid Han ten Broeke en zijn CDA-collega Martijn van Helvert een wetsvoorstel in om tegemoet te komen aan de wensen van de rederijen om de inzet van private beveiliging mogelijk te maken. In februari kwam er een Kamermeerderheid voor het wetsvoorstel tot stand, waardoor reders die met hun schepen door gevaarlijk gebied moeten varen toestemming krijgen eigen beveiliging in te zetten. Deze particuliere beveiligers mogen tevens bewapend zijn en dragen de bevoegdheid om wanneer nodig wapens in te zetten. Aan het nieuwe plan zijn wel voorwaarden verbonden; zo moeten de beveiligers verplicht een bodycam dragen en dient elk schip voorzien te zijn van een 360-graden-camera, die tevens geluid kan opnemen.³⁴

Met dit besluit komt er niet alleen een voorlopig einde aan een jarenlange politieke discussie; met het uit handen geven van het geweldsmonopolie slaat de Nederlandse regering na tien jaar ook een andere, nieuwe weg in. Waar de inzet van de krijgsmacht, en dan voornamelijk de Koninklijke Marine, zich aanvankelijk concentreerde op het begeleiden van humanitaire hulptransporten van het WFP, kwam er al snel een verzoek om steun te verlenen aan operatie *Atalanta*. Een krap jaar later volgde operatie *Ocean Shield*, wat resulteerde in een Nederlandse bijdrage aan een missie onder Europees mandaat, en een bijdrage onder het commando van de NAVO. Aan deze bijdrage lijkt een einde te zijn gekomen, nu de minister van Defensie in maart besloot af te zien van de inzet van Nederlandse marineschepen ten behoeve van de antipiraterij operaties.³⁵ Gedurende de afgelopen tien jaar liet

de Koninklijke Marine zien op alle terreinen uit de voeten te kunnen om piraterij te bestrijden. Met de inzet van de verschillende marinevaartuigen, VPD-teams, mariniers van de *Maritime Special Operations Forces* en de inzet van NH-90-helikopters bewees de Nederlandse zeemacht in staat te zijn tot het 'schoonhouden van de vijver'.

T. (Tessa) Mulders MA is Documentair Informatie-specialist bij het Nederlands Instituut voor Militaire Historie.

Noten

- 1 I. Kooiman, 'Mijn antipiraterijmissie', *Alle Hens* nr. 10-11 (2013) 14.
- 2 *Jaarboek van de Koninklijke Marine 2008*. Interne communicatie CSZK / Nederlands Instituut voor Militaire Historie (Den Haag 2010) 51.
- 3 *Piraterijbestrijding op zee. Een herijking van publieke en private verantwoordelijkheden*. Adviesraad Internationale Vraagstukken (Den Haag 2010) 13-14.
- 4 *Piraterijbestrijding*, 15-16.
- 5 *Eindevaluatie inzet Hr. Ms. Evertsen voor escorte van World Food Program zeetransporten nabij Somalië*. Ministerie van Defensie (Den Haag 2008) 5.
- 6 Houben, M., *Food for Life: de inzet van Hr. Ms. Evertsen ter ondersteuning van het VN Wereldvoedselprogramma* (Den Helder 2008) 19.
- 7 *Eindevaluatie inzet Hr. Ms. Evertsen*, 7.
- 8 *Nederlandse deelname aan vredesmissies*, Kamerstuk 29521 nr. 68, Handelingen Tweede Kamer der Staten-Generaal, 2007-2008, 1-21.
- 9 *Eindevaluatie inzet Hr. Ms. Evertsen*, 12.
- 10 Ibidem, 9.
- 11 <https://www.defensie.nl/actueel/nieuws/2008/05/03/hr-ms-evertsen-begeleidt-ms-prinsendam-tussen-escortes-door>, 1 maart 2018.
- 12 *Eindevaluatie inzet Hr. Ms. De Ruyter voor escorte van World Food Programma zeetransporten nabij Somalië, 22 oktober – 22 december 2008*. Ministerie van Defensie (Den Haag 2009) 9.
- 13 *Gemeenschappelijk optreden 2008/851/GBVB Van De Raad*, Raad van de Europese Unie (2008).
- 14 *Jaarboek van de Koninklijke Marine 2010*. Interne communicatie CSZK / Nederlands Instituut voor Militaire Historie (Den Haag 2012) 113.
- 15 Ibidem, 99.
- 16 *Eindevaluatie inzet in antipiraterijoperaties "Atalanta" en "Ocean Shield" van juli 2010 tot juni 2011*. Ministerie van Defensie (Den Haag 2012) 10.
- 17 *Jaarboek KM 2010*, 104-105.
- 18 http://intranet.mindef.nl/portaal/actueel/nieuws/Nieuwsberichten/2010/november/20101105_onderzeeboot.aspx, 1 maart 2018.
- 19 *Jaarboek KM 2010*, 103.
- 20 *Eindevaluatie inzet "Atalanta" en "Ocean Shield"*, 5.
- 21 *Maritiem anti-piraterijoptreden bij Somalië*. Maritime Warfare Centre (Den Helder 2011) 63.
- 22 *Maritiem anti-piraterijoptreden bij Somalië*, 50.
- 23 https://magazines.defensie.nl/landmacht/2017/09/06_landmacht-enclave-bij-marine, 1 maart 2018.
- 24 *Maritiem anti-piraterijoptreden bij Somalië*, 43.
- 25 <https://denhelderactueel.nl/2017/12/zr-ms-rotterdam-is-weer-thuis>, 1 maart 2018.
- 26 http://intranet.mindef.nl/km/actueel/nieuws/2018_/02februari/20180202_mariniers_vpd.aspx, 1 maart 2018.
- 27 *Piraterijbestrijding op zee. Een herijking*, 26.
- 28 Q. van der Vegt en M. Diemont, 'De cirkel rond. Antipiraterijoperaties 2002-2015' in: A. ten Cate, S. Maaskant, J. Müller en Q. van der Vegt red., *Over grenzen. Het Korps Mariniers na de val van de Muur, 1989-2015* (Amsterdam 2015) 323.
- 29 Van der Vegt en Diemont, 'De cirkel rond', 326.
- 30 Ibidem, 328.
- 31 www.defensie.nl/onderwerpen/missie-in-somalie/beveiligingsteams-op-schepen, 20 februari 2018.
- 32 *Piraterijbestrijding op zee. Een herijking*, 31.
- 33 Ibidem, 29.
- 34 www.nos.nl/artikel/2218933-particuliere-beveiligers-op-schepen-mogen-op-piraten-schieten.html, 23 februari 2018.
- 35 http://intranet.mindef.nl/km/actueel/nieuws/2018_/03_maart/20180308_geen_deelname_aan_antipiraterijmissie.aspx, 8 maart 2018.

14 juni 2018

Algemene Vergadering KVMO

De Algemene Vergadering van de KVMO vindt plaats op donderdagmiddag **14 juni** in Gebouw Albatros aan de Nieuwe Haven in Den Helder. Het thema van het openbare symposium, dat om 15.30 uur begint, is 'Kustwater; groeiend economisch belang vraagt om strategische aanpak'.

Voorafgaand aan dit symposium wordt het besloten, huishoudelijke gedeelte van de Algemene Vergadering gehouden. Dit gedeelte begint om 13.00 uur. De Beschrijvingsbrief, die tijdens die vergadering de orde komt, is in het hart van dit Marineblad opgenomen. Daarin leest u ook meer over het programma van de AV.

Herdenking bij monument Zr. Ms. Adder

Op 10 april jl. heeft de KVMO, in het bijzijn van (ere)leden, de burgemeester van Den Helder, belangstellenden en een afvaardiging vanuit CZSK op de algemene begraafplaats te Huisduinen een krans gelegd bij het monument ter nagedachtenis aan de slachtoffers van de scheepsramp met de rammonitor Zr. Ms. Adder. De ondergang van dit marineschip is de aanleiding geweest voor de oprichting van de KVMO in 1883, dit jaar 135 jaar geleden.

Het was een stemmige bijeenkomst op een zonnige dag, waarbij gezamenlijk werd stilgestaan bij deze

ramp. Na een overdenking van vlootpredikant Hannah Nováková hield KVMO voorzitter KLTZ De Natris een korte toespraak. Hierna werden er drie kransen gelegd. De eerste krans door de voorzitter namens de KVMO, daarna door burgemeester Schuiling namens de gemeente Den Helder en ten slotte door de Heer Koning namens de Stichting Gedenkteken Zr. Ms. Adder. Het geheel werd omlijst door een delegatie adelborsten en een delegatie tamboers & pijpers van de Marinierskapel.

Het hoofdbestuur van de KVMO verwelkomt haar nieuwe leden!

ADB
KLTZ
ADB
KADB

G.H.L. van Suchtelen
TA W. van Wesemael
J.N. van der Meulen
I.C.C. van Dorp

In Memoriam

*Het hoofdbestuur van de KVMO heeft de droeve plicht
u in kennis te stellen van het overlijden van:*

mevr. **B.A. van der Vaart-Muilwijk** († 17 april 2018)

LTZ2VK b.d. **P.G. van der Hoeven** († 14 maart 2018)

LTZ1 b.d. **H. Mioulet** († 9 maart 2018)

KLTZE b.d. **P.R. van Es** († 12 januari 2018)

LTZ1 b.d. **B.A.G. Keultjes** († 1 november 2017)

Wij betuigen de nabestaanden onze deelneming en wensen hen veel sterkte toe.

Activiteiten eerste helft 2018

AFDELING NOORD

5 juni **Postactieven bijeenkomsten**
Locatie : Marineclub, Den Helder
Tijd : 17.30 uur

14 juni **College tour, aansluitend borrel**
Locatie en tijd: n.n.b.

AFDELING MIDDEN

12 juni **KVMO Barbecue**
Locatie : Frederikkazerne, Den Haag
Tijd : 16.30 – 19.30 uur

AFDELING ZUID

8 juni **Barbecue (KVMO)**
Locatie : de Merelhoeve, Nieuw- en Sint Joosland
Tijd : 18.00 – 21.00 uur

Alle activiteiten staan open voor KVMO leden, ook als een andere vereniging de organisatie verzorgt. Voor vragen of nadere informatie over het programma kunt u mailen naar: **KVMOZuid@aim.com**

DE DEADLINE VOOR HET AANLEVEREN VAN KOPIJ VOOR DE RUBRIEK KVMO-ZAKEN VOOR HET JUNINUMMER IS 22 MEI 2018.

De Koninklijke Vereniging van Marineofficieren

Ereleden:

KTZT b.d. ir. S.J.J. Hoffmann
KOLMARN b.d. A.H.P. Knoppin
KTZ b.d. L.J.M. Smit
KTZA b.d. drs. T.G.D. Steenbeek

Hoofdbestuur:

Voorzitter:
KLTZ ing. M.E.M. de Natris
Vice-voorzitter:
KLTZ ing. W.P. Groeneveld
Secretaris:
LTZzOC (LD) N.J. van Lierop
Penningmeester:
KLTZ (LD) H.M.J. van de Burgt
Namens Afdeling Noord
LTZ1 (LD) J.L. ten Berg
Namens Afdeling Midden
KLTZ H.M. van Rijn

Namens Afdeling Zuid

KLTZ R.O.P. Pulles
Namens Afdeling Caribisch gebied
KLTZ (LD) C.M. van der Pijl EMSD
Namens Werkgroep Postactieven
KLTZ b.d. M.A. Eland
Namens Werkgroep Elders Actieven
LTZ1 (LD) KMR M. Venema
Namens Werkgroep Jongeren
vacature
Namens de Werkgroep Genderbeleid
KLTZ b.d. M.A.W. Riemens

Afdelingsbesturen:

Noord:
LTZ1 (LD) J.L. ten Berg
KLTZ b.d. P.J. van Maurik
KLTZ b.d. B. Fritzsche
MAJMARN M.M. van der Hoek bc
LTZ1 (TD) P.Y. Handgraaf-Blok

Midden:

KLTZ H.M. van Rijn
KTZ (TD) ir. J.J. Bleijs
KLTZ b.d. J. de Jonge
KTZ b.d. H. van Eijdsen

Zuid:

KLTZ R.O.P. Pulles
maj KL b.d. P. van der Laan
KLTZ (SD) b.d. A.J. Zwiers
KLTZA b.d. P.A. Brons
(postactieven)

Caribisch Gebied:

KLTZ (LD) C.M. van der Pijl EMSD

KVMO-leerstoel

Universiteit Leiden:
Prof. dr. T.B.F.M. Brinkel

Adres secretariaat:

Wassenaarseweg 2
2596 CH Den Haag
T : 070-3839504
F : 070-3835911
E : info@kvmo.nl
W : www.kvmo.nl

De KVMO heeft een samenwerkingsverband met Onderlinge Bijstand (www.onderlingebijstand.nl). Voor nadere informatie of het verkrijgen van aanvraagformulieren kunt u contact opnemen met het secretariaat KVMO.

Vooraankondiging **KVMO 135** 1883-2018 jaar **Maritiem Evenement 2018**

Het Maritiem Evenement 2018 wordt dit jaar gehouden op donderdag 6 september in de Haven van Rotterdam

Archiefphoto Maritiem Evenement 2015.

Na ontvangst met koffie/thee en gemengde lekkernijen in de Van Ghentkazerne gaan we met de bus richting de opstapplaats bij de Plantagelaan. Daar ligt de rondvaartboot de Smaragd voor u klaar.

Gedurende een drie uur durende rondvaart kunt u genieten van de lunch aan tafel en uiteraard de geweldige haven van Rotterdam. Bijzonderheid is dat de volgende dag de Wereldhavendagen Rotterdam beginnen. Uiteraard zal de haven tijdens ons evenement al vol liggen met allerlei schepen en op de kades zullen genoeg bezienswaardigheden zijn.

Bij terugkeer bij de opstapplaats gaan we per bus terug naar de Van Ghentkazerne. Hier kunt u onder het genot van een verfrissing even bijkomen van de rondvaart en vervolgens zullen twee interessante sprekers u meenemen in hun verhalen. Na afloop gaat de bar open en kunt u genieten van het apéritief, waarna het Indonesisch buffet geopend zal worden.

De eigen bijdrage voor dit gevarieerde dagprogramma is € 20,00 per persoon. Het zeer uitgebreid Indonesisch buffet, inclusief 3 drankjes, is facultatief en kost € 15,00 per persoon. Eind mei zult u nader worden geïnformeerd over het programma en de aanmelding.

Zet 6 september alvast in uw agenda en maak van de gelegenheid gebruik om dit jaar van dichtbij een voorproefje van de Wereldhavendagen Rotterdam mee te maken!